

Nejhlubší lyrik a nejnadějnější epik komunistického básnictví odešel z našich řad po dlouhé nemoci. Nestalo se to neočekávaně: věděli jsme, jak nebezpečný jest jeho stav, a pak i to, že dni jeho života jsou sečteny v nevelké cifře. Ale přesto, že jsme byli připraveni na tuto ztrátu, pocítili jsme ji mnohem hlouběji než ztrátu pouhého dobrého člověka.

Koneckonců bezděčně i vědomě třídíme lidi i my komunisté: nikoli tak na dobré a zlé, všední a nevšední, nýbrž především na produktivně tvůrčí a produktivně pasívní. Tvůrčí slovo a tvůrčí čin jsou a budou vždy a všem více než řemeslná slova, řemeslné skutky, řemeslné existence. Nehledíme na ně ovšem jako na zázrak, na izolovaný zjev individuální, víme, že jsou ve svém jádru plodem určité kolektivity, jejím slovem a jejím činem, ale právě proto uctíváme tvůrčí lidi jako pravý výraz a tvar kolektivity často beztvaré a plné kazů a velmi bolestně pocítujeme ztrátu jejich, znamená-li uloupenou naději.

Jindřich Vodák ve svém sympatickém, byť příliš bohabojném nekrologu v Českém slově, kde jeho studie a referáty vypadají jako ctnostné květinčky mezi lahvemi od sodovky a vína za podezřelými okny, ptal se velmi správně: Kdo na jeho místo? A touto poněkud již omšelou otázkou vyslovil také náš stesk a všeobecnou bázeň.

Jiří Wolker neměl soupeře mezi komunistickými (neřkuli „socialistickými“) básníky: bylo mu dáno, co jiní nemohou nebo nedovedou. Byl revoluční básník, který nepohoršoval. Byl šťastný básník, který dovedl dopřátí svému ovoci, aby vždycky dozrálo v pravé míře.

Umělci, kteří se nikdy neukvapí, kteří nevrhnou se nazdařbůh za výbojem, dokud si nejsou jisti, že sklídí zralý tvar, a kteří nikdy nezapomenou, že jsou umělci proto, aby z jejich rukou vycházely čisté tvary umělecké, — ti jsou tak nutni i v době převratů jako umělci, kteří se

nelekají krkolomností slepých rozběhů a obětí všeho, co platí za umění, ve snaze najít slova a tvary očekávané novou dobou. Jsou však šťastnější, protože bezděčně přechovávají ve svém díle tradici, která musí býti v revoluční hodině nenáviděna.

Jiří Wolker žil příliš mnoho venku, pokojně, tiše a hluboce, viděl namnoze vřavu literární i sociální z ptáčích perspektivy člověka plně sice zúčastněného, intelektualisticky nepovznešeného, přesto však vzdáleného ohniska, které zpozvzdálí je vždycky milejší, poučnější i čistší. To, čeho Wolker potřeboval — jako každý umělec — ze života svých vrstevníků a z díla svých druhů, mohl si vybírat bez zaujatosti, s rozmyslem a bezpečně.

Jeho zdravá, jednoduchá, neporušená bytost silné mysli a měkkého srdce zachovala si do poslední chvíle takový statečný klid, že každý z jeho posledních veršů umocňoval jen naši bolestnou jistotu, že v něm ztratíme nesmírně mnoho.

Český básník byl Jiří Wolker, ale básník druhého národa proletářského. Také v jeho srdci jako v srdci onoho dělníka z jeho balady byla nenávist, hluboko dole nenávist k těm, kteří jsou příliš bezcitnými naplňovateli osudu; jinak byl by se nehlásil a byl by nepatřil do revolučního světa proletářského, byl by býval vnitřně pustým veršotepcem sociálních patriotů. Ale jeho nenávist byla vnitřním ohněm v rubínu jeho lásky, rozsvěcovala ji, oživovala, ztrácela se v ní k nepoznání. — Proto jej každý miloval, každý ctil. A proto také jsme v něm tolik ztratili.

Politik, revolucionář, experimentující umělec a vůbec všichni lidé zevně výbojní mohou získati mnohé, ale chybný krok, nepodařený kousek jejich, mnohé zase odvrátí, mnoho zkazí, zmaří, zabije. Ale takový básník, taková čistá mysl, takové bezpečné srdce získává ustavičně pro myšlenku nového světa, klade duchovní kámen za kamenem k budoucí slavné budově, přeměňuje pomalu a neviditelně společnost v některém jejím úseku, činí ji schopnější revoluce.

Jako dílo všech komunistických básníků i nejšťastnější dílo Jiřího Wolkra zůstává — a také dokončeno bylo by

zůstalo — dílem z přechodu. Dílem, které žaluje a které nemůže ještě oslavovati, jak třeba pravému lyrikovi mladé třídy. Tvrdý život postaral se, aby stromku odňata byla předčasně míza, aby kvetl k smrti a nezkošatěl pro radost a poučení všech, kdož pracují pro budoucnost. My všichni, kteří tápeme a ničíme umění pro krásné oči revoluce, nedovíme se již od Jiřího Wolkra, kterak i dílo z přechodu může býti učiněno velikým. A zdá se, že Jiří Wolker představoval jedinou možnost, kterou jsme dosud měli, že se toho dovíme.

Zaměstnávám se již po delší dobu dějinami pohlavních a manželských poměrů a institucí od pravěku až po dnešní dobu a mám příležitost srovnávat obecné názory a předsudky s tím, co praví věda, — ovšem ta, která jest nám nejbližší, poněvadž stojí více nebo méně na stanovisku vývojevém a historickomaterialistickém, čili nejvíce badá bez „idealistické“ zaujatosti mravní nebo náboženské, a ocitá se tudíž pravdě nejbližší. Bylo by nemožno v krátkém článku jen naznačiti počet a dosah rozřešených otázek i nadhozených problémů, které se tu překvapujícím způsobem objevují. Širší veřejnost, průměrné inteligenty v to počítajíc, nemá o nich ani tušení, jsouc pečlivě oddalována buržoazními a církevními strážci mravnosti od tohoto nebezpečného světa, jež sice žije, ale o němž nesmí nic pravdivého vědět. I člověku však, který nikdy se nespokojil „obecným míněním“ a snažil se vždy dopídit se pravé tvárnosti věcí, pravé skutečnosti, poskytne moderní, neodvislá literatura antropologická, národopisná a kulturně historická tolik nového a vzrušujícího, pokud běží o pohlavní život národů, že pocítíš na sobě vliv tohoto nového vědění jako osvobození, že počneš dýchat ve volnějším vzduchu a všechny tvoje představy stanou se širšími a *lidštějšími*. Vždyť sexuální činitel života není o nic méně důležitý než činitel hospodářský: pud pohlavní jest v normálních poměrech právě tak silný jako pud obživný a patří k biologickému jádru lidské povahy. A když s vývojem kultury a se vznikem oteckoprávní rodiny počala lidská společnost stále více se organizovati na podkladě otročení člověka člověku, snažila se vládnoucí, vykořisťující část vždy nejen vybičovati pracovní schopnost svých otroků, nýbrž i znemožniti jim blahobyt v obživě i volnost v životě pohlavním. A tak se stalo, že společnost nastavěla obživě a lásce více překážek do cesty než sama příroda v nejhorších poměrech a že zotročení a vykořisťování člověka člověkem vyvolalo nejen

řadu těžkých problémů hospodářských, nýbrž i hojnost stejně těžkých problémů sexuelních, které jsou jednou nejzávažnější chorobou civilizované společnosti. Jako však máme ve svém revolučním marxismu nejspolehlivějšího průvodce a nejpravdivějšího vykladače, pokud běží o hospodářské nesnáze a zločiny naší doby i dob minulých, tak máme také ve vědě marxisticky více nebo méně orientované nejbezpečnějšího cicerona dějinami lásky a manželství (které jest jejím ekonomickým soupeřem) a jasného rádce v sexuelních problémech. S tímto průvodcem, rádcem a vykladačem dostaneme se vždy na vysoké stanoviště, odkudž přehlížíme nesmírné lány lidstva a dějů a dosahujeme radostného vědění, rozněcujícího mysl a posilujícího srdce.

Viděl jsem nedávno v biografu jakýsi příběh ze života španělských konkvistadorů v Kalifornii, jehož jádro bylo sice všedně milostné, který však měl pěkný nátěr kulturně historický. V hlavě měl jsem plno představ ze života přírodních národů, s nimiž jsem po několik neděl v duchu žil v hodinách dobrých i zlých, vida přitom vyrůstati první snubní řády z původní volnosnubnosti, první rodinu z fyzické převahy mužovy ve tvrdých poměrech, první prostituci z násilí, které bylo činěno ženě a volnosnubné lidské povaze. Příliš mnoho věcí nejzávažnějších jsem pochopil v těch dnech. A teď tedy ten příběh v biu, příběh ze starých časů, o lidech napojených rasovou tradicí a neobyčejně ještě slohových. Cítil jsem zcela jasně, jak vidím tolik věcí jinak než ostatní diváci, jinak, než sám bych je byl viděl ještě před půlrokem. Nebyl to pro mne již jen pouhý románek v historických a exotických kostýmech, byla to hra symbolů a článek z dějin lidského rodu.

Ten starý konkvistador, hrdý na svou rasu a na svůj rod, na kterého jistě většina publika se hněvala, poněvadž bránil lásce svého čistokrevného syna k domnělé divošce ze své čeledi, to nebylo pro mne pouhé individuum, zpupný šlechtic, odpovědný za svou pánovitost a pýchu, která rozhoduje svévolně o osudech celého svého okolí a na vzdorného syna dospělého běře karabáč. To byl pro mě

čistý symbol, ve hře náhodou nepokřivený, symbol onoho patriarchálního společenství rodinného, jež nás učili považovati za ideální buňku vzorné společnosti, jehož dějinná úloha však, jakkoliv nutná, byla strašlivá. Bleskem mihlo se mi hlavou několik představ z dlouhého vývoje předchozího, Abraháma jsem spatřil, o kterém vypravuje bible, a také prvního pastevce divošského, který zbohatl pěstováním dobytka a z moci hospodářské zavedl první hromadné otroctví rodinné. A když konečně všechno dobře skončilo a byla svatba a spatřili jsme nevěstu, která měla podle zvyku políbiti všechny přítomné muže, nepozastavil jsem se nad tímto malým obyčejem, nýbrž zase bleskem přeletěl jsem ohromný vývoj, který lidé prodělali, než takový formální obyčej zbyl ze všech těch ceremonií, pro naše civilizované názory často tak hrůzných, jimiž se nevěsta vykupovala ze své povinnosti ke všem nebo aspoň k velmi mnoha mužům. Vyberám z mnoha jen věci dvě, netřeba tu vypočítávati všech. A chci tím říci jen toto: Prožíval jsem tento film mnohem intenzivněji, než bývá zvykem, nikoli však proto, že byl zvláště cenný, nýbrž proto, že předchozí studium rozšířilo mé obzory a učinilo mě bystřejším. Ten kus života z doby konkvistadorů nevnikal do mého zraku a nezapadal do mého nitra jako zábavný obrázek, který jako většina filmových představení bude zapomenut, sotva mine večer, nýbrž odehrával se v mém nitru zmnožen tím, co jsem viděl, byl mi názornou ilustrací ke studiu a osvěžil je životem, dobře předvedeným. Způsobil mi radost a přispěl k prohloubení mého lidského citění.

Toť malinký, ale snad dosti charakteristický příklad toho, jaké radosti vnitřní a povzbuzující může nám poskytnouti vědění, získáváme-li ho nikoli namátkou z buržoazní zásobny, pro nezkušenou mysl tak nebezpečné, nýbrž jsme-li přitom vedeni uvědomělou snahou vybírat si jen vědění, které nám poskytuje záruku, že nás osvobodí a povznese z nížiny maloměstáckých predsudků k revolučnímu myšlení a citění a na takové stanovisko, z něhož přehlížíme život jako pokračující slavný děj, v němž také my máme svou úlohu a dnes právě úlohu zvláště těžkou a čestnou: histo-

rickou úlohu dovésti ke šťastnému konci, každý na svém místě, velikou sociální revoluci světovou, revoluci komunistickou.

Vědění je moc, ale vědění je také radost. Vědění je moc, poněvadž fyzické síle dává směr, pružnost a trvalost. Síla svalů, síla počtu je slepá, vybíjí se a rozbíjí neprozřetelně nebo marně, není-li ukázněna věděním. Dějiny bojů dělnické třídy jsou velmi názorným příkladem toho, jak síla celé třídy vzrůstá stále kvalitativně, jak se stává stále mocnější, vytrvalejší a obratnější, čím více zkušenost a vědění pronikají řadami pracujících. Uvědomělá část proletariátu právě pro své vyškolení a vědění jest předvojem dělnické třídy.

Ale to je známá věc. Méně však se ví a pociťuje, jak vědění je schopno činiti člověku hlubokou radost, která má pak vliv i na celou lidskou bytost, posilujíc její životnost, chuť k práci a boji. Člověk, který si vědění zamiluje, má nejvyšší požitek z každé nové myšlenky, kterou pozná, z každého nového objevu, jež může sledovati. Ale podmínkou ovšem jest, aby vědění, které si osvojujeme, nebylo ponurým věděním úpadkovým, jaké se dnes tak často pěstuje v kruzích měšťáckých, které ve své bezradnosti buď provozují se všemi otázkami bezkarakterní hru, nebo vrací se zoufale k náboženství a oklešťují i zmrzačují všechny poznatky v zájmu svého skomírajícího třídního panství a duševního temna.

Dělnická třída dychtí po věděním a dovede se z nových poznatků také radovati. Ale čím více po věděním dychtí, tím větší jest nebezpečí, že bude svou duchovní žízeň hasiti z pramenů otrávených právě pro proletáře nejvíce a vědomě vládnoucí třídou. Proto první povinností komunistické strany jako uvědomělého předvoje dělnické třídy v tomto směru jest, aby v dělnické třídě budila nedůvěru k věděním, které se snaží proletariátu naočkovati osvětářská činnost měšťácká, a aby dělníky vedla k takovým pramenům vědění a poznání, které jsou prosty jak předsudků maloměšťáckých, tak i jedů buržoazní dekadence.

Soudruh V. Friedrich popsal v minulém svém článku v této revui řadu důležitých organizačních a organizačně politických opatření (reorganizace výkonného výboru, přestavba strany, závodní výbory, kontakt ústředí s masami, propaganda a tisk), která mají napomáhati k tomu, aby KSČ stala se konečně stranou opravdu komunistickou, bolševickou, a pojednav o některých politických otázkách (rolnické, národní, ženské a protiklerikální, při kteréžto však měl více zdůrazniti nezbytnou odlišnost našeho anti-klerikálního boje od maloměšťáckého kněžožroutství), zdůraznil velmi dobře nutnost intenzívní teoretické a výchovné práce. Opakujme jeho závažná slova o této věci: „...intenzívní teoretická činnost, zachovávající kontakt s vývojem třídního boje, musí se státi stálou potřebou strany a marxistická a leninská výuka našich členů první nutností. Bolševizování strany bez seznámení komunistických dělníků s marxismem a leninismem zvrhne se v prázdnou frázi.“

Tato slova soudruha Friedricha nutno podepsati všemi deseti a nepřejí si nic jiného, než aby se stala upřímným heslem všech vůdčích činitelů strany, do všech důsledků prováděným. Ale všechny organizační změny a všechny politické a výchovné návrhy formulované nebo zdůrazňované soudruhem Friedrichem mohou býti uskutečněny a prováděny, a přece nedojdeme k cíli (=k zbolševičení strany), nezmobilizujeme-li k jejich realizaci všechny síly opravdu komunisticky cítící a myslící, kterých nemá naše strana příliš mnoho, ale které nebyly dosud vždy přitaženy, ba někdy ani připuštěny k odpovědné práci. Nemůže přece běžeti o změny pouze mechanické, třebaže i v tomto směru nutno napravit závažné nedostatky, ale především o ducha, o komunistického ducha, neseného a — roznášeného skutečnými komunisty.

To je problém vhodných sil na pravém místě, to je problém osob, a nikoli jen otázka provedení určitých

organizačních změn nebo otázka nových a změněných hesel.

Pravé úchylinky nejsou ve skutečnosti zaviňovány taktikou jednotné fronty, nebo heslem dělnicko-rolnické vlády, nebo jejich takou či onakou formulací — ač ovšem i tato formulace není bez vlivu —, nýbrž především nekomunistickou, reformistickou povahou určitých osob, orgánů, vrstev ve straně, která učinila dosud velice málo pro to, aby vyplenila ze svých řad sociálně demokratické dědictví a maloměšťáckého ducha. V mnoha případech a pro mnoho soudruhů znamená snaha získati určitý úsek masy nikoli snahu povznést tuto část masy k pochopení komunismu, nýbrž snahu úplně se přizpůsobiti její maloměšťácké úrovni.

Komunista a leninovec musí dovésti využít pro svůj cíl účelného hesla a taktického postupu sebenebezpečnějšího, proto považují „jednotnou frontu“ a „dělnicko-rolnickou vládu“ za zkušební kámen našeho komunismu a nemyslím, že je třeba odsuzovati tato hesla a tyto taktiky, nýbrž že třeba starati se, aby byly po komunisticky prováděny a nebyly reformisticky karikovány těmi, jejichž pravá, oportunní, diplomatická povaha zařizuje se na dalších padesát let kvetoucího imperialismu. Nechci býti v žádném směru prorokem, nechci tvrditi, že nastane revoluce pozejtří, jako nechci tvrditi, že moc kapitalismu a měšťáctva bude skomíratí ještě půl století, ale chtěl bych, aby naše strana byla připravena na revoluci již zítra a aby nestala se novou sociální demokracií ani za těch padesát let eventuálního čekání. Toho však dosáhneme jen tehdy, když zároveň s organizačními nápravami půjde snaha napravití ducha strany.

Soudruzi, kteří tolik si slibují od přestavby strany na závodní buňky, budou zklamáni, nepostará-li se strana ihned, aby duch marxistického a leninovského komunismu pronikal stále hlouběji aspoň naše vlastní řady a nebojácně tu denně zápasil s jejich maloměšťáctvím. Ze strachu, abychom tu nebo onde nesnížili počet svých organizovaných příslušníků nebo voličů, činili jsme až dosud takové koncese maloměšťáckému duchu, že některé naše organizace, ze-

jména v pražském kraji, proměnily se v klepařské stolní společnosti.

Ale je-li většina soudruhů komunisticky aspoň trochu myslících přesvědčena, že například duch vládnoucích ve vedení našeho pražského kraje je neudržitelný a že vůbec nutno učiniti přítrž diplomacii, která podle litery přijme všechny směrnice a podepíše všechna usnesení, ale v praxi počíná si reformisticky, — a na druhé straně, i když dosáhneme toho, že propagandě, tisku, vzdělávací sekci (Proletkultu) bude věnována zvýšená pozornost, poskytne se jim aparát a větší finanční prostředky, bude se nám znova zastaviti u otázky sil, a tu bude obtíž největší, nevytáhneme-li ze všech koutů nové a mladé síly proletářské i inteligentské, komunisticky opravdu vzdělané a vychované.

Naši propagandu můžeme rozšířiti, náš tisk můžeme učiniti technicky a žurnalisticky dokonalejším, naši vzdělávací sekci můžeme poskytnouti prostředky k zřizování škol a oživiti činnost našeho nakladatelství, ale komunistický úspěch toho závisí opět na tom, bude-li tato zvětšená propaganda, tento rozšířený tisk, tato rozsáhlejší činnost učitelská, tato nová literatura naše *skutečně komunistická* svým duchem.

Prohlédněme si seznam obvyklých našich řečníků poslaneckých i neposlaneckých, kteří jsou vysláni po celé republice propagovat komunismus, agitovat pro komunistickou stranu. Přihlédněme tu podrobněji právě ke jménům, která se vyskytují nejčastěji na našich schůzích a táborech, a pak — ruku na srdce, soudruzi: u kolika máme jistotu, že jejich řečnická činnost je skutečně vedena duchem, jakého potřebujeme, chceme-li stranu pobolševičiti, chceme-li ji napojiti revolučním marxismem? Nouze láme železo, bude mi odpověděno, ale já nevytýkám, nýbrž jen naznačuji obtíže, jdu ke kořenům. Chceme-li rozšířiti svou komunistickou propagandu, musíme *usilovně* i tu pátrati po nových silách, neboť nikoli každý dobrý komunista je vhodný jako řečník a nikoli každý komunista smíří se s dnešním řemeslným schůzováním, které jsme přejali, ale nenapravili.

Podobně je tomu s naším časopiseckým tiskem. O většině našeho venkovského tisku nelze říci pranic dobrého. Naše venkovské časopisy, snad ze snahy konkurovati s venkovskými plátky jiných stran, mají často *jejich* úroveň, nikoli úroveň komunistickou. Ale i náš český orgán ústřední konkuruje někdy s nejedním naším poslancem v bezděčném reformismu a v části drobných zpráv, polemik a „soudní síně“ mívá někdy blíže k táboru maloměšťáckému než k revolučnímu komunismu, nehledíme-li již k tomu, že pro věčný nedostatek místa bývá často četbou pro lidového čtenáře nepřliš povzbuzující. Také náš časopisecký tisk musí přispěti k zbolševičení strany tím, že sám si zjedná ducha komunističtějšího, hlavně i všude tam, kde neběží o politiku usměrňovanou tezemi, nýbrž o denní život, v němž komunista musí míti na všecko názor zcela jiný než maloměšťák. I nových sil žurnalistických nám tedy třeba k pobolševičení strany.

Domnívám se, že mohl bych takto pokračovati dosti dlouho. Ale uvedené snad stačí ospravedlniti můj názor, že pouze organizační a technické změny nestačí k zbolševičení naší strany, že reorganizace té či oné instituce nemůže býti jen mechanická, nýbrž že musí jíti o ducha věci, čili že bude nutno zamíchati účelně s naším činovnictvem a osvěžiti je novými silami, co nejméně pokaženými sociálně demokratickou minulostí a co nejvíce vychovanými již revolučním marxismem, má-li naše KSČ znamenati v Komunistické internacionále sekci, která se žádné výtky báti nemusí.

Nehledíc k hloupým vtipům a lžím tisku sociálně patriotického, agrárního a národně demokratického, psaly v minulých dnech některé časopisy poněkud vážnější (Tribuna, Nová svoboda, Přítomnost) o „Proletkultu u nás“ a jeho úpadku. Prohlašovaly úpadek něčeho, co se vůbec ještě rádně nenarodilo.

Nekomunistická veřejnost vůbec a také četní naši soudruzi přes všechna naše prohlášení nepochopili dosud, čím Proletkult v KSČ chce býti a musí býti. Je to důsledek předchozího vývoje socialismu u nás a důsledek tradice sociálně demokratické. Je to vina dosti složitého vzniku této instituce u nás, nemalá vina i názvu Proletkult — a ovšem i vina toho, že strana nebyla ani v tomto směru dosti aktivní a bolševická.

Stále převládá dosud názor, že náš Proletkult má býti něco podobného jako sociálně demokratická Dělnická akademie nebo národně sociální Česká škola dělnická, která se ohlašuje každoročně na počátku sezóny velikými plakáty červenobílými, z nichž se dovídáme, kdo bude učit příslušníky strany malbě a jiným věcem rovnocenným pro výchovu proletariátu, ale v nichž nenajdeme ani jedné snahy, která by nebyla maloměšťácká.

Také Proletkult při svém vzniku zakoketoval si s touto takzvaně osvětářskou snahou, která vychovává samouky, popularizuje vědu, usnadňuje dělníkům přístup k plodům kultury, a to všechno v pěkném slohu maloměšťáckém a v jádru protiproletářském. Kdyby byl Proletkult zůstal okrajovou korporací strany s takovým programem, byl by se jistě dnes, po třech letech, mohl chlubit určitými výsledky, veřejně kontrolovatelnou činností značného rozsahu. Byl by se však stal také jako všechny okrajové korporace a složky jistou přítěží pro stranu, autonomním tělesem, které jen nerado podřizuje se požadavkům strany a věnuje se raději

svému koníčku než skutečné třídní výchově proletariátu.

Ale celý náš tříletý zápas směřoval k tomu, aby náš Proletkult nebyl pouhou obdobou měšťáckých nebo sociálpatriotických institucí pro „vzdělání lidu“ a dokončil osamostatnění dělnické třídy v marxistickém duchu i na poli kulturní činnosti, jako se to stalo na poli politickém a hospodářském. Název Proletkult, přejatý v prvním zápalu nedosti informovaném z Ruska, měl u nás znamenati něco jiného, aby vedl ovšem k mnoha nedorozuměním.

Smyslem dosavadní činnosti Proletkultu, pokud mělo na ni vliv ústředí této instituce, byl tedy zápas s tradicí sociálně demokratickou a s maloměšťáckým pojetím věcí. Tento zápas nebyl marný, a proto naše předchozí činnost nebyla bezúspěšná. Důkazem toho jest, že svoláváme říšskou konferenci, která bude již s to *jasně a určitě prohlásiti náš domnělý Proletkult* (tj. ve smyslu ruském okrajovou korporaci pro pěstování proletářské osvěty a proletářského umění) *za propagační a vzdělávací sekci strany jako nezbytnou a organickou součást její.*

Jaký je to úspěch, to nemohou pochopiti měšťáci ani sociálpatrioté, kteří mohou pohodlně sunouti se po uježděné silnici osvětářské činnosti oficiálně uznávané a podporované, všemi prostředky a hotovým materiálem vládnoucí. Co to znamená, pochopí jen ten, kdo loajálně vidí nesnáze, s nimiž v politické straně se starou tradicí musí zápasiti propaganda rázu zcela nového, úplně odporující dosavadním zvyklostem. Ale stačí snad podotknouti, že teprve letos počalo řádně fungovati agitační a propagační oddělení Kominterny a že naše KSČ byla první komunistická strana, která samostatně pokoušela se vypracovati teoretický program své vydavatelské činnosti a těžce a za okolností nejméně příznivých budovala Proletkult jako svou propagační a vzdělávací sekci mnohem dříve, než přišly první pokyny Komunistické internacionály.

Naši odpůrci hledí proti nám využití toho, že naše teorie jest jiná než praktická činnost některých místních nebo krajských proletkultických jednotek. Tento fakt ne-

dokazuje však nic jiného než to, že náš zápas se sociálně demokratickou tradicí je velmi obtížný, o čemž jsme nikdy nepochybovali. Jak jsme proti této nebezpečné tradici bojovali uvnitř strany, to zasvěcení soudruzi dobře vědí, a že jsme proti ní skutečně bojovali a bojujeme, to dokazují i poznámky soudruha dr. Görlicha, nedávno v tomto listě uveřejněné. Soudruh Görlich, který jako člen ústřední rady pracovní je nejhorlivější činovník Proletkultu, má ovšem plné právo ostře odhalovati naše nedostatky; u našich měšťáckých a maloměšťáckých kritiků je však úpadek Proletkultu pouhým zbožným přáním.

Letošní sjezd strany usnese teoretické i všeobecně organizační směrnice pro propagační a vzdělávací činnost KSČ v souhlasu s mezinárodními směrnicemi naší Internacionály. Bude z nich každému jasno, jak komunistická strana hledí na své propagační a vzdělávací úkoly, — ač lidé dobré vůle mohli již z toho, co dosud bylo u nás o věci napsáno, plně pochopiti, oč nám běží.

Rád bych jen ještě zhodnotil dvě výtky činěné nám nepřátelským tiskem. Jedna vytýkala časopisu Proletkult nesrozumitelnost jistých článků a jiných příspěvků pro dělníka. Časopis Proletkult splynul ovšem zatím s Komunistickým v Komunistickou revui, ale výtku tím není odbyta a mohla by býti opakována i pro Komunistickou revui. Je však vůbec dětinská. Časopis Proletkult měl mimo jiné býti věnován i určité části komunistického badání teoretického, i hnutí literárnímu. Že tato jeho část nemohla a vůbec žádná revue nemůže býti úplně srozumitelná všem dnešním dělníkům, to je jasné. Taková srozumitelnost je povinností naší Kroniky nebo podobného časopisu pro masy, ale nikoli časopisu revuálního, který má podporovati teoretickou činnost a podávati materiál těm schopnějším soudruhům, kteří jsou již povoláni nebo chystají se k tomu, aby dosažené výsledky popularizovali mezi dělníky méně připravenými.

A druhá výtky plyne z úplné neinformovanosti. Proletkult od počátku své činnosti jednak nikterak nepřeceňoval onu stránku své činnosti, která užívá prostředků umělec-

kých, ale podporoval logicky mladé literáty a umělce, kteří svým dílem chtěli prospívati věci proletariátu. Nuže, Tribuna například představuje si, že jsme podporovali literární experimenty spisovatelské mládeže, a teprve nyní prý Neumann vyslovuje jakousi lítost nad tím. Pravý opak je pravda. Co Proletkult vyzdvihl, co podporoval a šířil jako umění, nikoli sice proletářské, ale aspoň proletariátu prospěšné, byly kladné hodnoty díla Wolkrova, Hůlkova, Seifertova (kdo například popře, že „Monolog bezrukého vojáka“ a podobné básně z první knihy Seifertovy, tak oblíbené dnes při recitačních našich večerech, nezasluhovaly podpory před obvyklými sociálními rýmovačkami?), ale nikoli dnešní výstřelky literárního a uměleckého bloundění, které už ani Devětsil nevydává snad za umění vůbec, tím méně pak za umění pro proletariát. Jen neinformovanost může ještě spojovat Teigův Devětsil s Proletkultem anebo tvrditi, že české „proletářské umění“ z nejlepší doby Wolkrovy nutně muselo vésti k dnešnímu tvárnému bloundění Seifertovu, Nezvalovu nebo Schulzovu. Potkal-li v tomto směru Proletkult nějaký nezdar, nedovedli-li jsme udržeti literární mládež na cestách přiměřenějších potřebám proletariátu, stalo se to nikoli z horoucí lásky k literárním experimentům, nýbrž naopak proto, že jsme jí nemohli z různých důvodů věnovati *více pozornosti* a ponechali jsme ji na okraji strany a ponechali jsme ji zvůli. I v tomto směru Proletkult reorganizovaný na propagační a vzdělávací sekci strany zjedná jistě pořádek a rozliší pevnou rukou literaturu pro proletariát od literatury pro literáty. —

Neběželo mi v této stati o to, abych hájil Proletkult nebo dokonce sebe před buržoazním tiskem nebo abych vypočítával jeho dosažené výsledky, viditelné pro toho, kdo zná poměry ve straně, — chtěl jsem jen upozorniti soudruhy, že říšská konference naší propagační a vzdělávací sekce znamená uzavírací akt první etapy našeho zápasu se starou tradicí v oboru velmi nepoddajném, kde jedy měšťácké vzdělanosti působí houževnatě a široce, a kde tudíž musíme mnohem rozhodněji a aktivněji pracovati

než dosud. Nový základ, jež si pro tuto činnost dáme na říšské konferenci své sekce a na sjezdu strany, usnadní nám jistě druhou etapu našeho vývoje, která ovšem bude ještě etapou zápasu, ale budeme-li chtít, i dobou úspěchů nikoli jen povýtce negativních.

Víme již náramně dobře, že nejlepší školou proletariátu jsou ony zkušenosti, ona přecetná a přerůzná poučení, která jsou mu poskytována soudobými událostmi všeho druhu, politickými, hospodářskými, sociálními a kulturními, jež je proletariát nucen prožívat buď jako žasnoucí svědek, buď přímo na své kůži. Ale doslova platí to především o uvědomělejší již části proletariátu, kdežto pro široké masy dělného lidu je nejčastěji nutným jakýsi komentář ke každé jednotlivé události, aby její pravý význam, její příčiny a důsledky, náležitě vynikly. Jen tak může býti marxisticko-komunistické uvědomění šířeno a prohlubováno v celkových obrysech a v masách. Již pro tuto činnost, pro toto vysvětlování denních událostí pracujícím lidu třeba nám mnoha a mnoha soudruhů po marxisticku školených i teoreticky, řečníků, učitelů a agitátorů, jimž revoluční nauka marxistická je důkladně známa z vlastního studia, nejen z povrchního doslechu. Komunistická úroveň komunistické strany je tím větší a celkové uvědomění celé dělnické třídy domácí tím nám bližší, čím důkladnější velikostí i jakostí jest jádro komunistické strany, teoreticky vyškolené. K tomu tedy především potřebujeme komunistických škol a komunistické literatury. Vedle toho každá komunistická strana, každá sekce Komunistické internacionály představuje nutně celek do té míry samostatný, že nemůže trvale žít pouze z importu myšlenkového materiálu, aby nezažila. Každá komunistická strana, a tedy i strana naše, musí se ve svém zájmu i v zájmu celé Komunistické internacionály snažit, aby měla bohatý vnitřní život myšlenkový, který jest nejen podmínkou její svěžesti a činnostnosti, nýbrž rozsévá i mimo okruh strany smysl pro pravdu marxistického komunismu a má účelný vliv na naše okolí. Tím je tedy plně odůvodněn i význam marxistické činnosti teoretické v Československu a její naléhavá potřeba; nemůžeme se přece věčně vyloučovat na to, že jsme strana mladá.

Z těchto dvou důvodů — aby předně měla naše strana český materiál k marxisticko-komunistickému školení svého nynějšího i budoucího činnického jádra a za druhé aby podporovala chuť i možnost teoreticky pracovat v duchu revolučního marxismu — usnesla se ústřední rada pracovní, vzdělávací a výchovné sekce (Proletkultu) KSČ doporučit výkonnému výboru strany založení *Leninova fondu* a výkonný výbor tuto myšlenku schválil a provedl. Práce pro vydávání marxistické literatury v českém jazyku jsou již v plném proudu.

Výsledkem první porady redakční komise *Leninova fondu* jest založení *Leninovy knihovny*. Komise určila také pořad spisů, k jichž postupnému vydání bude ihned přikročeno. V roce letošním vyjdou

podle stanoveného programu tyto spisy, vesměs neobyčejně důležité: 1. *Výbor z Lenina*, jež uspořádá soudruh B. Hůla a který bude vycházeti v levných sešitech, aby směrodatné myšlenky vůdce Komunistické internacionály a duch leninismu mohly býti co nejvíce rozšířeny v dělnické třídě. 2. *Karel Marx: Bída filosofie*, v překladu soudruha Artura Pollaka, dílo u nás právě nyní velmi časové. 3. *Lenin: Imperialismus jako soudobá etapa kapitalismu*. 4. *Louis B. Boudin: Marxovo učení ve světle kritiky*, dílo velmi jasného výkladu, polemizující také s Masarykem. 5. *Lev Trocký: Terorismus a komunismus*, a konečně druhý díl *Marxova Kapitálu*, nezbytný již z toho důvodu, že nejeden spis, jež v Leninově knihovně chystáme, předpokládá znalost dalších svazků monumentálního díla našeho myšlenkového otce, a nejen svazku prvního, který dosud česky vyšel. Pro další svazky Leninovy knihovny chystáme spisy Marxovy, Engelsovy, Labriolovy, Plechanovovy, Luxemburgové, Roland Holstové, Trockého, Bucharina atd., a ovšem i další díla Leninova.

Knihy Leninovy knihovny, vydávané z Leninova fondu, nebudou v žádném směru rázu výdělečného, jejich cena bude nejpřístupnější. Soudruzí, kteří se již nyní a před vydáním prvního svazku přihlásí za odběratele Leninovy knihovny, obdrží zvláštní slevu. Přihlášky přijímá prozatím soudruh St. K. Neumann v ústředním sekretariátu strany, Praha-Karlín, Královská 13. Rychlým a hojným přihlašovaním dokažte, že plně chápete význam Leninovy knihovny, že jste opravdovými dětmi velkého mrtvého, jehož jméno, milióny proletářů milované, napsali jsme si na štít svého závažného podniku!

DOSLOV K WOLKROVÝM VEČERŮM

Pozoruhodný zájem, který v tolika našich organizacích projevil se bez agitace o večery, na nichž byli soudruzí seznamováni s osobností a dílem tohoto mladého básníka komunistického, tak předčasně zemřelého, charakterizuje jistě pěkně úroveň naší strany aspoň v jejím poměru k literatuře. Můžeme ostatně často i při jiných příležitostech zjistiti porozumění mnoha našich proletářů pro moderní a komunistickou beletrii, která mohla by míti nejlepší vliv na výchovu našich soudruhů, kdyby jen také mladí literáti, více nebo méně blízcí naší straně, chápali vždy správně svůj úkol a chtěli býti raději básníky dělníků než básníky kaváren. Právě proto je tolik škoda Jiřího Wolkra, že byl mu cizí literátský shon za senzacími a že se dalo očekávati jeho úplné sblížení s uvědomělým proletariátem. Ale také Wolker vyšel přirozeně z literatury měšťácké, a jsou to zejména jeho divadelní hry, které jsou pro

většinu dělníků nestravitelné: jejich řeč, plná symbolů, není řečí přístupnou dělníkům. Na to bylo často zapomenuto při četných tryznách a večerech Wolkrových, a tak se stalo, že dělnický zájem o básnické dílo byl leckdy nevhodným upravením programu ochlazen. O programu rozhodoval tu a tam spíše zájem režisérův než ohled k dělnickému posluchačstvu. Chyby jsou však dobré, přispějí-li ke správnějšímu pochopení našich úkolů. Nesmíme se domnívati, že pro proletářskou naši veřejnost jest všechno vhodné, co napíše komunistický spisovatel. Sestavujeme-li programy, dbejme vždy místních poměrů a zkoumejme bedlivě, co prostý dělník pochopiti může a co nikoliv. A pamatujme hlavně při všech kulturních večerech a podnicích, že nám musí v první řadě jíti o revoluční povznášení prostého dělného lidu, který jest kulturně nejchudší a nejvíce kažen odpadky měšťácké kultury, a že elitní a parádní produkce jsou v našem programu na místě posledním.

CHYBÍ NÁM VESELÉ UMĚNÍČKO

Nikoho, a tím méně třídu dělnickou, jejíž existence je plna tolika stínů, nelze ustavičně krmiti jen duchovní stravou vážnou a akademickou. To unavuje. Do našich programů musí býti co nejdříve zanesena i nota veselá: komunistický kuplet, žertovný výstup, satira, popěvek časový, vedle biče oprávněného rozhořčení i bič revolučního smíchu. Dosud se v tomto směru nestalo téměř nic, třebaže mnoho se již o věci mluvilo i uvažovalo. Jsou veliké obtíže. Humor a satira v Československu nekvetou příliš utěšeně. Talentů je nemnoho. Ke slovu musí tu býti často přidružena i hudba. Ale pokus organizační musí býti učiněn. A tak se právě na popud některých členů výkonného výboru naší strany o věci znova uvažuje i v ústřední radě pracovní, a prozatím jako výsledek těchto úvah a snah bude v nejbližší době svolána přátelská schůzka některých pracovníků naší sekce s literáty a hudebníky. O výsledcích neopomeneme soudruhy informovati.

HEINRICH HEINE: VÝBOR BÁSNÍ

Nakladatelství naší strany vydalo nový výbor z poezie tohoto velikého lyrika německého, pořízený hlavně pro potřebu kruhů dělnických a revolučních, tedy především výbor z Heina bojovníka a bolestně dravého kritika lásky a společnosti. Po stránce překladové jest tento výbor dílem do jisté míry kolektivním a přináší celkem nejlepší

překlady, jaké byly dosud u nás z Heina pořízeny. Knížku třeba považovati za nový svazek Edice Proletkultu. Jest velmi pěkně upravena s Mrkvičkovou kresbou na obálce. Charakteristiku básníka napsal v doslovu soudruh Karel Kreibich. Doporučujeme knížku tuto důtklivě pro soudružské knihovny.

FRANTIŠEK GELLNER: DON JUAN

Ve válce zmizelý a patrně i zahynulý básník a písničkář a karikaturista, dnešní mladou generací málo již čtený a ještě méně chápáný, nezapomenutelný však svými bývalými druhy, jímž zmizel v rozkvětu svých sil, připomínán je velmi šťastně a pietně touto knížkou, obsahující půvabnou epickou báseň, uveřejňovanou kdysi v předválečné zábavné příloze Lidových novin, ve Večerech. Gellnerovo dílo slovesné, rozhozené dosud po zapadlých knížkách a zaniklých časopisech, čeká na svůj soubor a na loajální zhodnocení, jakého si zaslouží. Tento nejčistší racionalista mezi českými poety není v české literatuře jistě zjev obvyklý, a není proto také snadno dobře jej pochopiti a za cynickou maskou viděti dobrého člověka s velikým bohatstvím citovým. Přítomné dílko charakterizuje básníka velmi dobře, třebaže lyrickým účinkem nevyrovná se ovšem nejlepšímu Gellnerovému básnímu lyrickému; je však ekonomické, dobře stavěné, prosté a srdečné, a tak přenesesh se lehce i přes gellnerovské morální úvahy racionalistické, které připomínají někdy doby dávno minulé.

UPTON SINCLAIR: POHLAVÍ — LÁSKA — MATEŘSTVÍ

Každou knihu Sinclairovu možno doporučiti všem lidem dobré vůle a každý může z ní míti užitek. Každá je poctivá, nebojácná a poutavá. Ale každá je také rázu poněkud žurnalistického, ať je to román, nebo traktát. Přítomná knížka je traktát, který má přinejmenším ponoukati myšlení a pak snad také podporovati zreformování pohlavního života v dnešní společnosti. Sinclair vyjadřuje se tu způsobem měšťáckých rozumářů, jeho výklad není vědecký, nýbrž spíše kazatelský, připomíná někdy Masaryka. Sinclair málo dokazuje, ale mnoho posuzuje podle svého rozumu, který však v této otázce nezmocnil se ještě celé biologické a dějinné skutečnosti. Marxistické pojetí a marxistický výklad je Sinclairovi dosud úplně cizí, a tak nejedna jeho myšlenka visí docela ve vzduchu. Není kapitoly, která by nevyzývala k prudké polemice, ne snad jen měšťáky, ale i nás komunisty.

V této knížce jeví se nám Sinclair bohužel jen jako reformistický ideolog, který má několik dobrých a mnoho zajímavých myšlenek, ale ztěžka asi někoho přesvědčí a pohne k obrozovací aktivitě. Kapitola o obmezení porodů je nejsympatičtější věcně i formálně. Ta okolnost, že autor musí tu a tam jen napovídati, podle vlastního doznání, aby se nedostal za mříže, charakterizuje pěkně americkou svobodu. Opakujeme: bez užitku nikdo tuto knížku nepřečte, ale musí mít každý na paměti, že tu běží celkem o názory vědecky často málo založené a spíše jen zbožné přání spisovatelovo představující.

LITERÁRNÍ VOJNA ZVLÁŠTNÍHO DRUHU

V Praze 16. dubna 1924. Milý pane dr. O. Fischere! Nemohu opravdu považovati Vaši nynější papírovou vojnu za užitečnou a plodnou. Nic neprovětráte v té literární kalužince, kde dávno již neběží o nic závažného, nýbrž jen o zájmečky intelektuální kasty, o něž se zajímá nepatrný počet lidí, více nebo méně cizích skutečnosti. Považte, co jste již potiskli ve svém sporu novinových sloupců, kterých mohlo býti použito k propagandě nějakých osvícených, osvobozujících myšlenek, jež od té doby, co máme samostatnost a koalici, jsou vypovězeny z oblastí českého jazyka. Vidíte, čím více se zahlubávám do materialistického, marxistického názoru na lidskou společnost a její dějiny, tím krásnějším a podivnějším zdá se mi náš život a tím více lituji, že tolik inteligentních lidí, kteří by mohli přispěti k lepšímu poznání života, a tím i k jeho konečnému osvobození, libuje si v intelektuelních hříčkách a nedovede se emancipovati z ideologického světa skomírající buržoazie. To vše, co činíte, není z živé skutečnosti, nýbrž z mrtvé reakce, i když jste tu a tam v opozici k oficiální tuposti a ke koalici zvrhlosti mravní. Myslím vy čeští spisovatelé, kteří ještě něco chcete. Promiňte, že Vám takto píši: vyvolal jste to svým dopisem a věřte, že je to de profundis. Teď však k věci. Chcete mít ode mě potvrzeno, že mi byl znám v roce 1897 Pavel Kunz jako pseudonym páně Šaldův, čili že jsem věděl, že P. Kunzův referát o mých Apostrofách v Literárních listech z toho roku je referát Šaldův. To vám potvrzuji milerád; také vzpomínky páně Šaldovy na náš poměr pak následující jsou správné. A dodávám: V té době byly Šaldovy pseudonymy v Literárních listech známy celému takzvanému kruhu Moderní revue a po mém soudu musely býti známy všem literárním interesentům. Ostatně jen literárně negramotný člověk nebyl by Šaldův referát poznal podle jeho slohu... A v devadesátých letech byli lidé literárně gramotnější než dnes. Myslím, že každý lepší student to věděl. A abych řekl

všecko: Proč spisovatel užívá pseudonymu, to bývá věc dosti složitá, především snad citová. Chápal bych docela dobře i to, kdyby kritik psal zdvořilejší referáty pod vlastním jménem a méně zdvořilé pod pseudonymem, a nemyslím, že by při tom šlo nutně vždy o zbabělost nebo faleš. Dalo by se o tom velice mnoho povědět — ale tolik důležitějších věcí nelze říci z nedostatku sil a času. Byl bych upřímně rád, kdyby více českých spisovatelů pocítilo, jak málo máme kdy říci to, co by se u nás mělo říkati, a kdyby konečně pochopilo, čeho třeba dnes především říkati. Budte zdrav. Váš odaný

Stanislav K. Neumann

Chceme v tomto stručném přehledu shrnovati pro potřebu našich soudruhů pracujících v našem hnutí vzdělávacím i pro informaci všech soudruhů ostatních význačnější časová data a význačnější události z mezinárodního života kulturního (nebo i protikulturního), pokud zasluhují pozornosti uvědomělých proletářů a mohou jim poskytnouti poučení o tom, co se děje v nadstavbě dnešní společnosti. Součinnost schopných soudruhů bude nám i zde vítána a rovněž jejich případné pokyny nebo případná přání.

*

V Prostějově zemřel dne 3. ledna básník a soudruh náš *Jiří Wolker* ve věku 24 let. Umřel souchotinami právě v době, kdy jsme všichni očekávali, že jeho čistá a milá bytost básnická i lidská vydá nejzralejší plody svého básnivého nadání. Vydal dvě knihy básní — *Host do domu* a *Těžká hodina* — a knihu tří velmi pozoruhodných pokusů dramatických — *Tři hry*. Jeho lyrika i epika, velmi vnímavá pro nové objevy i vymoženosti tvárné, ale přesto udržovaná v lahodných mezích formy tradic českého verše ukázněné, patřila k tomu nejlepšímu, co dosud mohlo vydati ze sebe básnictví komunisticky orientované. Mladý básník, ke svému prospěchu více napojený venkovem než znečišťujícím městem, s mladou, ale mužnou vroucností procítil život proletářský a napsal o něm sloky plné upřímné bolesti a čisté víry. Teoretické spory musily umlknouti před touto čistou duší básnickou; jeho smrt ukázala, jak byl již blízek srdci mnoha našich soudruhů. Ztratili jsme v něm největší naději našeho básnictví, které chce sloužiti veliké věci proletariátu. Jeho pozůstalost, dosti obsáhlou, připravuje k tisku soudruh A. M. Píša. — Francie a s ní celý vzdělaný svět vzpomínaly koncem minulého roku velikého přírodopytce, stejně učeného jako básnického, *J.-H. Fabra*. Bylo tomu 23. prosince 1923 sto let, co se narodil v aveyronském městečku Saint-Léons. Byl dlouho chudým učitelem a spisovatelem, který vzdálen shonu lidského věnoval se cele pozorování života hmyzu, jež pak líčil obdivuhodným způsobem. Až do konce svého života setrval u svého studia ve svém zátiší v provensálském Sérignanu. Výsledky svého badání uložil do deseti svazků *Vzpomínek entomologových*, volných to studií o pudech a mravech hmyzu. Toto dílo proslavilo jej neobyčejně, jsouc nejen vědecky nezměrně cenné, nýbrž i literárně veliké, plné ducha moderní poezie v nejlepším smyslu. Znamenité snímky fotografické jsou neposlední jeho předností. Vedle jiných oficiálních vyznamenání dostalo se Fabrovi i ceny Nobelovy. Česky vyšly menší výběry z jeho vzpomín-

nek v nakladatelství Topičově a Kobrově. — V Praze zemřel 7. ledna
universitní profesor dr. *Filip Pošta*, populární geolog a paleontolog
český, ve věku 64 let (narozen 19. listopadu 1859). Psal česky, ně-
mecky i francouzsky a maďarsky především o různých druzích pra-
věkého tvorstva a pokračoval v díle slavného Barranda, který studoval
kdysi v Čechách především takzvaný útvar silurský. Napsal také ně-
kolik populárních příruček zemězpytných. — V pražském světě měš-
táckém vzbudila v první polovici ledna jakousi pozornost ruská hereč-
ka, která vystupuje, protože má velmi krásné tělo, a vystupuje v kuse,
který má jen ten účel, aby mohla toto tělo ukazovati. Samozřejmě
celá věc je vypočítána pro pochybnou zábavu měšťáků. Pražská
žurnalistika použila však této příležitosti k tomu, aby pojednávala
o otázce nahoty na jevišti. Poněvadž pak divadelní referát mají v rukou
lidé většinou dosti vzdělaní a pokrokoví, dopadlo to dosti dobře.
Význam krásné nahoty na jevišti byl celkem správně vystižen a při-
suzován byl mu eticky osvobozující význam. Jenže ovšem je v dnešní
měšťácké společnosti velmi daleko od správné teorie ke správné praxi.
Měšťácký svět jako celek nemůže míti již čistého poměru k nahému
tělu, jsa zatížen nejen zbytky církevní ideologie a kapitalistickým zotro-
čením pohlavního života ve prospěch hospodářské instituce manželské,
nýbrž i vlastní nečistotou. Jen osvobozený život budoucí vrátí nahotě
lidského těla její čistou důstojnost. — V Káhiře zemřel 12. ledna 1924
dr. *Cyril Dušek*, československý vyslanec. Zaznamenáváme-li v této
rubrice jeho smrt, děje se to proto, že to byl člověk čestný, úctyhodný,
velmi inteligentní a upřímně pokrokový, ovšem ve smyslu masarykov-
ském. Patřil zpočátku mezi nejserióznější české novináře. Za války
byl několikrát zatčen a dlouho vězněn, čímž zhoršila se jeho plicní
choroba. Byl jedním z mála členů takzvané mafie, který opravdu
vykonal kus práce v nebezpečné situaci. Nebyl politik obyčejný, měl
vkus a noblesu, a mezi českými diplomaty připadal člověku jako bílá
vrána. Narodil se v Praze 5. listopadu 1881. — Tragikomickou úlohu
hraje jakási *Skupina kulturních pracovníků českých*, z nichž někteří již po
delší dobu usilovali zakotvíti ve straně československých socialistů
v bláhové domněnce, že se jim podaří aspoň lepší část strany zachrániti
před korupcí a Frabšou. Hlavním a nejvytrvalejším optimistou byl
v té věci R. I. Malý, člověk počestný, s nesnesitelnou ideologií nábožen-
skou. Podařilo se mu dostati do rukou československosocialistickou
revui *Národní kultura*, pro kterou získal řadu závažných spolupracovní-
ků, mimo jiné i F. X. Šaldu, který psal dříve do Tribuny, ale nebylo
tu pro něj dosti svobody. V Národní kultuře přišel ovšem z bláta do
louže. Brzy vzbudil rozhořčení koalice a stará garda národně sociální
zahájila svou činnost. Národní kultura dostala letos nového redaktora,

dr. Antonína Uhlíře, intelektuála velmi pružného a poslušného, a Skupina odešla z Národní kultury. V Českém slově z 27. ledna 1924 uveřejnila prohlášení, že události, pro které Národní kulturu opustila, způsobil především spor s některými jednotlivci v Ústřední škole dělnické a nijak se netýkají ani správní rady Melantricha, ani redakce Českého slova, takže Skupina nevidí důvodu, proč by její členové nemohli do Českého slova dále přispívat — ovšem předpokládajíc, že tu budou mít právo svobodné kulturní kritiky na všechny strany. A dále se v svolání praví, že na stranu československých socialistů poslední dobu bylo uvaleno těžké podezření z korupce; strana československých socialistů toto podezření nejenom rozhodně odmítá, ale i ústy kompetentních činitelů Skupinu ujistila, že chce nasaditi všechno, aby praví viníci korupce byli odhaleni. Skupina tedy, žádajíc, aby toto očištné úsilí bylo opravdu také vážně provedeno, setrvává i z tohoto důvodu ve svém dosavadním poměru k Českému slovu a jenom stranu československých socialistů vyzývá, aby atd. Nic necharakterizuje lépe bezradnost českých intelektuálů, kteří v naší žurnalistice nemohou najíti skutečného přístřeší pro sebe, než toto rozpačité prohlášení. Není možno, aby věřili opravdu v upřímnost chystaného pokání strany československých socialistů, není možno, aby jim nebylo horko pod střechou Českého slova. Pánové Šalda a Vodák se všemi ostatními, nemohouce se vymaniti z měšťácké nebo sociálpatriotické ideologie, bloudí z místa na místo, jsouce nejméně chápání těmi, k nimž se přidružují. Tolik hořkých pilulek jest jim spolknouti, aby měli aspoň nějakou žurnalistickou tribunu; je to opravdu tragikomická podívaná, jak vládnoucí třída jedná s intelektuály, kteří jsou přece jejími syny, byť poněkud nezdárnými. Česká žurnalistika nesnese svobodně myslících kulturních pracovníků: to jest nesporný fakt ze šestého roku československé samostatnosti.

*

Na popud ústřední rady pracovní Proletkultu KSČ zřídil výkonný výbor naší strany k uctění památky Vladimíra Iljiče Lenina *Leninův fond* pro vydávání marxistické literatury v českém jazyku a věnoval jako základ k fondu 25 000 korun. K témuž účelu věnovala také hned po usnesení ústřední rady pracovní federální rada DTJČ 20 000 korun z Chaloupeckého fondu pro dělnické samouky. Nejkrásnější a trvale nejvzácnější uctění Leninovy památky v Československu bylo tím uvedeno do života a všechny organizace a složky našeho komunistického hnutí jistě si pospíší prokázati svou pohotovost a posílí vydatně Leninův fond, aby jeho ediční dílo mohlo soustavně provádět svůj úkol: šířiti marxistickou a marxisticko-komunistickou literaturu světovou

mezi českým proletariátem a napomáhati tak k jasnému pochopení našich revolučních cílů, cest a úkolů. Dary pro Leninův fond přijímá výkonný výbor komunistické strany, Praha-Karlín, Královská třída č. 13. — 3. února zemřel ve Washingtoně *Woodrow Wilson*, bývalý prezident Spojených států severoamerických, po čtyřleté nemoci zkomatěním cév, ztělesniv svým životem osud měšťáckého ideologa ve světě kapitalisticky běsnícím. Narodil se 28. prosince 1856 z otce, který byl presbyteránský kněz, a z matky, která byla dcerou kněze skotského. Nábožensko-filosofická víra a křesťanský způsob vyjadřovací mu zůstaly po jeho rodičích. Po své promoci na doktora práv na universitě Hopkinsové stal se brzy profesorem dějin a politické ekonomie a roku 1890 profesorem práv a národního hospodářství v Princetonu, kde měl značnou popularitu u studentské mládeže, takže roku 1902 stal se presidentem této university, stále se zabýváje problémem vládnutí a soustavami vládními. V lednu 1911 stal se guvernérem ve státě newjerseyském, baště demokratické strany republikánské, zůstáváje ustavičně napůl kantorem a napůl politikem. Presidentem Spojených států stal se 4. března 1913. Po válce, kdy mnoho lidí na celém světě hledělo k němu jako k velikému a neústupnému státníkovi nové poctivosti politické, přišel do Evropy, aby se tu srazil s diplomacií kapitalistického světa. V této srážce jeho ideologie musila podlehnouti skutečnosti kapitalistického režimu, Woodrow Wilson byl poražen doma i v Evropě. Trochu liché slávy po něm zbylo a několik spisů buržoazně ideologických a idealistických. — Na povyk a nátlak klerikálů a podobných lidí zkonfiskován byl nakonec také u nás Marguerittův román *Garsonka* ze strachu o československou počestnost. Pravíme nakonec, protože konfiskace přišla, až již román byl náležitě rozšířen. Naše stanovisko k podobným kozelcům státní správy nemusíme tentokrát formulovat samostatně; učinil to za nás prof. Jindřich Vodák v Českém slově, známý kritik moralista, a učinil to tak pěkně, že některé věty jeho stati můžeme citovati ze zásadního zájmu. Píše: „... dívka se rozejde se svou rodinou, založí si velký závod na umělecký průmysl, získá hojné, znamenité zákaznictvo, žije si nezávisle své práci, rozkvětu svého podniku a užívá přitom podle chuti světa i lásky... spisovatel líčí pohlavní život její i jejích kamarádek a známých s podrobnostmi, které by se mohly nazvat krajně naturalistickými, kdyby nebyly podávány s určitým přízvukem libosti. Literárně vyniká román vysoko nad romány třebaš Prévostovy, ... miluje svou hrdinku ne pro její pohlavní pikantnost, nýbrž pro její odvahu a přímost, pro její čestné rozhorlení a hrdou samostatnost, pro její jasnost myšlení a životní schopnost. Je to také román poměrně hezky psaný... Ale ovšem v Paříži... vzbudil nemalé pohoršení... Zastánci

obecné mravnosti vystoupili ostře proti němu, zahrnuli jeho autora prudkými výtkami, obvinili ho z pornografie a způsobili, že byl zbaven státního vyznamenání, kterého se mu předtím dostalo. Co měl autor dělat? Vpravil se velmi klidně a úsměvně ve svůj osud... a utěšil se ohromným knihkupeckým úspěchem, jehož román dosáhl. Jako vždy osvědčilo se také tentokrát, že nic nepomáhá románu k rychlému, výnosnému rozšíření tak, jako rozkřikne-li se o něm široko daleko, že se v něm bez ostychu povídají věci, nad kterými se nejotrlejší člověk musí červenat. Všichni jsou hotovi takový román odsoudit a zapřít, kdekdo však spěchá, aby si jej opatřil a přečetl... Úspěch neobmezil se u románu... na Francii... Rozumí se samo sebou, že se neotálelo s českým překladem... opakuje se obvyklý zjev, který se patrně bude ještě mnohokrát a mnohokrát opakovat, pokud se bude udržovat přesvědčení o zhozném účinku kluzkých knih. Bylo by však uvažovat o tom, nemají-li časopisy, a zvláště denní listy, vymyslet si nějaký jiný, lepší způsob, jak se k takové beletrii zachovat, aby neubírala času a vnímavosti cennějším literárním dílům. Dojista valně neprospěje brojit, hlasitě varovat, zle se katit na urážlivou nemravnost, protože všechno varování a brojení stává se reklamou nad všechny inzeráty, jako když se v panoptiku nad dvěře zvláštního oddělení vyvěsí „Jen pro dospělé“. Nejrozumnější by asi bylo o knihách toho druhu vůbec v novinách pomlčet, kdyby se tomu nepřičila sama podstata žurnalistiky... Zbývá tedy jen dobrý prostředek, aby knihy pokládáné za kluzké nebyly tak dychtivě kupovány a čteny: netropit s nimi zbytečně mnoho hluku, nepřikládat jim důležitosti, které nezaslouží...“ Tolik asi prof. Vodák, s nímž možno tentokrát docela souhlasiti. Takzvaná pornografická literatura nemá opravdu toho znemravňujícího vlivu, jak někteří tvrdí; není příčinou ani buditelkou určitých mravních zjevů, nýbrž jejich důsledkem a ovocem. Třeba jen litovati, že nejčastěji pornografická literatura zcela bezcenná ubírá čtenáře knihám užitečnějším, jsouc provázena nezřízenou reklamou nakladatelskou, knihkupeckou a žurnalistickou. Pokud běží pak o takové knihy, jako jest Garsonka, nutno ještě dodati zcela střízlivě, že spisy podobné mívají později značnou hodnotu dokumentární přes svou beletristickou formu a bývají hojně používány vědeckými pracovníky ve vědách sexuelních a kulturně historických. — V Brně slavil své padesátiny český poeta *Josef Holý*, často neprávem opomíjený literárním světem českého maloměšťáctva, přesto, že jevil vždy hojně vlasteneckého zájmu a sám sebe vždy počítal k nacionálnímu křídlu české literatury. Jsa povahy poněkud individualistické a málo sebekritické, rozkmotřil se se směrodatnými osobnostmi literárními, které mu za jeho sebepovyšování oplácely bagatelizováním. V jeho jedenácti

asi knížkách básnických jsou básně nebo místa velmi nestejné hodnoty umělecké, ale i pro naše čtenáře proletářské dá se z nich vyloviti několik čísel trvale cenných. Nejkrásnější verše o vdově Čeryšce z Tuchomě, číslo pět, mají naši čtenáři v Komunistických večerech. Josef Holý, zaměstnáním profesor, jest nyní senátorem československých socialistů. — V Praze počal znova vycházeti Švanda dudák, humoristický časopis kdysi dosti populární, ale vždy typicky a krajně maloměšťácký. Aby byl omlazen i redakčně, vstoupil do redakce po bok Ignátu Herrmannovi, velmi již starému, *Karel Horký*. Ale bývalý ztřeštěný masarykovec a za války za hranicemi stejně ztřeštěný Masarykův odpůrce doplahočil se na toto místo v konzervativním a čistě výdělečném nakladatelství Topičově už jen jako marodér, typický příklad toho, jak končí čeští maloměšťáci pokrokoví. Ač ještě po válce koketoval v Americe s komunismem a pro některé soudruhy platil za velikého revolucionáře, představuje se nám nyní ve Švandu dudákovi jako protektor nejstarobylejší a nejzpátečnicktější literatury F. S. Procházků, Mužíků, Kaminských a — Judů. Requiescat in pace! — Velikolepou podívanou mohla míti naše republikánská veřejnost při procesu, který se měl na popud klerikálů konati pro zločin veřejného násilí s Frantou Sauerem a 32 dalšími pachateli *stržení mariánského sloupu v Praze*. Z „revoluce“ vzešlý stát žaloval tyto lidi pro kousíček té „revoluce“! Průběh procesu mohl býti jistě dokumentární pro úroveň „osvobozeného“ národa, politickou i kulturní, ale páni si věc rozmyslili, aby se koalice nerozklížila: vyšetřování je zastaveno. — Potřebujeme škol pro komunistickou výchovu proletariátu, který se k nám hlásí, a usilujeme o to, aby byly soustavně rozšířeny po celé naší straně. Přitom však víme, že nejlepší revoluční školou dělnickou jsou politické a hospodářské i jiné veřejné události, k nimž stačí připojiti klidný komunistický výklad, aby působily nejvýmluvněji. Proto upozorňujeme i na tomto místě soudruhy dělníky, aby bedlivě sledovali vývoj událostí v Anglii a skutky „*dělnické vlády*“ *Macdonaldovy*, o které jest nám tvrzeno, že znamená novou metodu socialismu proti „staré metodě“ bolševické. Jsme přesvědčeni, že pro výchovu proletariátu mezinárodního cestou událostí budou skutky *Macdonaldovy* vlády a její další osud ohromně cenný: jen tedy bystře je sledovat!

*

Redakční komise Leninova fondu rozhodla v první své schůzi přikročiti ihned k vydávání *Leninovy knihovny* a určila pořad spisů, které mají vyjít ještě v tomto roce. Jako první svazek vyjde *Výbor z Lenina*, jež uspořádá soudruh B. Hůla a který bude vycházeti v levných

sešitech, aby byl nejpřístupnější dělnické třídě. Po něm vyjdou tato díla: *Karel Marx: Bída filosofie*, *Lenin: Imperialismus jako soudobá etapa kapitalismu*, *Louis B. Boudin: Marxovo učení ve světle kritiky* (The theoretical system of Karl Marx in the light of recent criticism), *Lev Trocký: Terorismus a komunismus*, a konečně druhý díl *Marxova Kapitálu*, nová splátka na veliký dluh, jež revoluční hnutí socialistické v českých zemích nemohlo dosud splatiti svému myšlenkovému otci úplně. Pro příští rok pak chystá Leninova knihovna spisy Marxovy, Engelsovy, Labriolovy, Plechanovovy, Luxemburgové, Roland-Holstové, Trockého, Bucharina atd. a ovšem ještě další díla Leninova. Soudruzi, kteří se již nyní a před vydáním prvního svazku přihlásí za odběratele Leninovy knihovny, obdrží na knihách jejich zvláštní slevu. Přihlášky přijímá prozatím soudruh St. K. Neumann v ústředním sekretariátu strany, Praha-Karlín, Královská 13. — V Praze zemřel 16. února profesor *dr. Jan Deyl*, populární oční lékař, učenec a lidumil. Narodil se 24. července 1855. V roce 1902 stal se řádným profesorem Karlovy university a vedoucím lékařem očního oddělení všeobecné a české dětské nemocnice, kdež vykonal ohromný kus praktické práce lékařské, vraceje lidem operacemi často odvážnými drahocenný zrak. Zúčastnil se budování různých sociálních ústavů pro slepce a mládež a měl mnoho odborných funkcí v českém světě měšťáckém. — 18. února zemřel druhý český učenec světového jména, budovatel české vědy právní, *prof. dr. Leopold Heyrovský* (nar. 15. ledna 1852 v Českých Budějovicích). Řádným profesorem pražské university stal se roku 1890. Jeho oblíbenou vědeckou disciplínou bylo římské právo, jehož duchem napojoval celé generace právníků jako základem právní vědy měšťácké společnosti. — V Praze přednášel (14. a 15. února) neslavný ruský představitel měšťácké demokracie *Kerenský*. To nebyla ovšem kulturní aniž jiná událost, ale zato dobře bude zaznamenati, co o něm napsala měšťácká Tribuna ve fejetonu z 20. února. Stačí citovati konec: „...Mluví. Vidíte vášnivé pohyby, slyšíte patetický hlas, prudké výkřiky, řečnické otázky — nádherný výkon řečnický. Skvělý řečník. Tribun lidu. Così mezi státníkem a demagogem. Ale nejvíc herec. A nic víc? Skoro nic. Škoda. Rusko tolik potřebuje nikoli mužů slova, nýbrž činu!“ — 21. února bylo tomu třicet let, co vynesl byl v Praze rozsudek nad takzvanou Omladinou, nad 68 nadšenci i nenadšenci, kteří se více nebo méně účastnili protirakouského ruchu, vyvolaného jednak všeobecnou pokrokovou vlnou v českém národě, jednak nespokojeností se zpátečnickou politikou mladočeskou. Omladináři byli celkem velmi různorodá společnost; ruch, proti němuž rakouská vláda inscenovala velikou a tragikomickou při, byl jen šumnou pěnou studentsko-dělnického hnutí pokrokového z let deva-

desátých, které patřilo k nejsvětlejším stránkám novodobých dějin českého lidu, omladináři byli produkt hnutí všeobecného, sociálně pokrokového; nikoliv obmezený nacionalismus nebo živnokoncernový názor na hospodářský pořádek, nýbrž odpor proti každému zpátečnictví byl hybnou silou soudobého mladého světa českého, nenávidějícího stejně Rakousko jako mladočechy pro jejich reakcionářskou povahu. Ovšem již tehdy některé „státnické“ osobnosti mezi omladináři uplatňovaly arogantní stránku své povahy na zádech prostých nadšenců, již tehdy hledali někteří cestičky k politické kariéře po boku mladočechů. Ideově pomíchané a nestejnorodé kolektivum musilo se později rozejíti do různých táborů a za různými ideály podle své třídní příslušnosti a podle hloubky svého sociálního citění nebo také necitění. Pokrokovost většiny omladinářů scvrkala se pak s celkovým úpadkem pokrokovosti celého národa, dnes je většina v táboře reakce — ovšem vlastenecké. — Vedle stého výročí Smetanova narození vzpomíná česká veřejnost dvou šedesátek vynikajících básníků českých, J. S. Machara, který se narodil 29. února 1864, a Antonína Sovy, narozeného v témž roce v jihočeském Pacově 26. února. O těchto třech závažných zjevech uměleckých přineseme v naší revui zvláštní články. — V sobotu 23. února zemřel v Brně náš soudruh *Karel Vaněk*, vůdce brněnského proletariátu. Syn kolářského mistra z Kostelce nad Černými Lesy, kde se narodil 23. ledna 1866, vyučen truhlářství, oddal se na počátku let devadesátých dělnickému hnutí, stal se pak agitátorem, redaktorem a úředníkem nemocenské pokladny v Mladé Boleslavi a Českých Budějovicích. Roku 1901 povolán byl již do Prahy za ústředního tajemníka sociálně demokratické strany, které zůstal věren téměř po třicet let až do historické roztržky, kdy po dobré úvaze rozhodl se pro revoluční proletariát a proti oportunním vůdcům. V Praze věnoval se nemálo Dělnické akademii, jejímž byl po čtyři leta předsedou. Dělnická výstava v roce 1902 byla z valné části jeho dílem. Roku 1903 odešel do Brna. Zúčastnil se význačně tehdejšího příznačného zápasu mezi autonomisty a centralisty, byl zvolen za poslance, stal se ředitelem brněnské úrazové pojišťovny a brzy poté starostou města Brna. Starostenství se vzdal, když se rozhodl pro komunismus. Ač měl vždy tolik funkcí, ač byl typickým dělnickým činovníkem, nebyla mu cizí literatura, kterou se vždycky usilovně probíral. Tak mohl přeložiti Bebelovu Ženu a Kautského Sociální revoluci. Velmi čile působil také ve hnutí bezvěreckém v duchu staré tradice dělnického hnutí. Odešel z našich řad muž energický, houževnatý pracovník, pilný a vůdčí činovník dělnický, jehož památka potrvá v dějinách.

Nízká a banální senzace, kterou téměř všechny noviny rozvířily při příležitosti brněnského procesu s „krásnou Hildou“, bude pomalu zapomenuta, aniž dostalo se dychtivému obecenstvu nějakého cenného poučení, kromě tu a tam jakéhosi zaslouženého výprasku za krvelačnou zvědavost v doslovném i obrazném smyslu. Les crimes passionnels, tj. zločiny, při nichž hlavní úlohu hraje milostná nebo podobná vášně, na rozdíl od zločinů, jejichž přímou a hlavní příčinou je ziskuchtivost, vzbuzují vždy mnoho lačné pozornosti a zvědavosti, neboť masa obecnstva v ničem se tak ráda nehrabe jako v soukromých domácnostech, a hlavně v ložnicích. Děje se to dnes z těchže důvodů, ze kterých dělo se to v antice, v republikánských Aténách i v císařském Římě. Čteme-li, že v kapitalistickém starověku mohl býti nepohodlný člověk obžalován ze zakázaných styků pohlavních nikoli proto, že takové styky skutečně měl, nýbrž proto, aby jeho soukromý život mohl býti projednáván před soudem a veřejností, pochopíme, že v kapitalistickém dnešku podobně si počínají noviny, aby se zavděčily publiku a polechtaly jeho senzacechtivost. V brněnském případě ani novinám, ani činitelům procesu jako by bylo nešlo v první řadě o spravedlivost podle zákona, nýbrž o zvláštní demagogii, o rozjitření oné podivné směsi citové ze sentimentality, zvrhlosti a mravních předsudků, která vyznačuje dnešního maloměšťáka a každého, kdo se mu podobá, kdo totiž nedovede nebo z bázně a opatrnosti nechce mysliti revolučně, marxisticko-komunisticky. Kromě této demagogie, která byla všude zjevna, ať již používala okolností zcela náhodných k dělání nálady proti Hanikové, nebo naopak zneužívala například jejího těhotenství v její prospěch, a kromě hysterického řádění provinciálně měšťácké luzy brněnské nebylo na celém procesu zhola nic opravdu zajímavého a poučného, byla to zločinná aféra, jakých je ve všech třídách naší doby stále hojnost a které všechny mají též smysl: dokazují, že nucené manželství monogamické — jakož bylo od počátku, jest i dodnes a bude po celou svou budoucnost, bohdá nikoli již dlouhou, v živelném rozporu s primérní, vrozenou volnosnubností člověka, a tudíž ustavičnou příčinou mezipohlavních nesvárů, sexuálních béd a erotických zločinů všeho druhu. Sta podobných afér z prostředí měšťáckého, selského i proletářského — neboť nucená monogamie se vším, co ji provází, působí stejně zhoubně ve všech třídách společnosti — mine bez velikého hluku, nechutné potopy novinářských žvástů a lžimorálních a lžífilosofických traktátů —, ale že náhodou šlo o brněnskou „smetánku“, jež se přitom v pravém slova smyslu pomínula a celé město i s okolím vymrštila na nohy, musili jsme projíti blázincem senzace, která nečistým proudem strhla do svého víru i lidi, u nichž jsme předpokládali trochu rozvahy. Poněvadž celý proces

a vše, co jej provázelo, bylo znásilněno senzací a demagogií, nemohla vyjítí najevo jediná věc, která v takových případech je poučná a zajímavá: fyziologické, psychologické, popřípadě psychopatologické momenty, které tu hrály úlohu. Všecko zůstalo na povrchu. A tak celá ta senzace pro klepařské obecenstvo byla pro komunistu planým povykem, tím banálnějším, že vznikla v prostředí, které se ovšem také skládá z takzvaných našich bližních, nicméně však je nám ve skutečnosti cizější než veliké mraveniště na lesním rozcestí. Naše cítění by se vzbouřilo, kdyby surová noha takové mraveniště rozkopala, ale nemáme věru proč se bouřiti, rozhorlovati nebo sentimentálními se stavěti, když nějaká maloměšťácká smetánka hyne neřestmi, v nichž si libuje a rozkošnicky hrabe, a bludy, které jsou jí svaté. Co je nám po ženách, které raději vraždí, než aby ze své strany statečně svrhly nepřirozené okovy, raději vraždí, než by se dobrovolně zřekly pohodlného dekora, pohodlné zástěrky nebo než by se zřekly stejně pohodlného zajištění materiálního a šly pracovat, když styk s nemilovaným mužem jest jim nesnesitelným! A co je nám po mužích, kteří si myslí, že instituce musí ženu donutit k lásce, nebo kteří maří život sobě i jiným, protože ve věku sociální revoluce, která nakonec odpraví všechny instituce vzniklé na podporu soukromého vlastnictví, tedy i násilnou rodinu monogamickou, bojí se takzvaného skandálu, spojeného prý s rozvodem! To je svět, který musí vyhynouti, sám sebe znemožniti, to je svět vraždících předsudků a skutečné nemravnosti, svět bez krásy a statečnosti. Jděmež mimo něj s lhostejností revolucionářů, jimž nestojí za nenávisť. Fňukalo-li se sentimentálně nad osudem dítěte Hildina, které se nenarodilo dosud, komunista ví, že v každém jiném prostředí může jednou z tohoto dítěte více býti, než by bylo z něho u jeho matky. I lepší rodiče bývají zhoubou svých dětí. Především však na adresu těch, kteří oblažili v novinách obecenstvo traktáty o posvátnosti stavu manželského, budiž podotčeno: Monogamické manželství jako násilná instituce sociální je svým původem a svou povahou instituce hospodářská, která má s láskou a pohlavním pudem společné jen to, že láska a pohlavní pud jsou v ní také někdy zúčastněny. A od první chvíle znamenala zotročení ženino se všemi důsledky, které každé zotročení přináší. Na tom faktu pranic nezměnilo ani posvěcení, které jí dalo křesťanství, když ji vyhlásilo za jediné přípustnou formu pohlavního styku mezi mužem a ženou a zvýšilo tak bludnost života v nejvyšší míře. A nikdo na tom faktu již nic nezmění, a ona láska, která jednou obrodí pohlavní život národů, půjde pravidelně mimo tuto instituci, která je v úpadku, přiměřeném úpadku kapitalistické společnosti, a s ní také zmizí. Marxistický komunista nemůže se tedy ani diviti, ani rozhořčovati,

ani sentimentálně tvářiti, když manželství dnešní rodí „krásné Hildy“ jako oběť i nástroj díla vražedného. Nápravu může přinést jen zrovnoprávnění ženy jako činitele hospodářského, výrobního a kolektivní péče o děti. — Při této příležitosti přihlásila se také o slovo tendence vojácká, a ve Venkově kterýsi vyšší důstojník použil brněnského procesu k tomu, aby — na vyšší pokyn asi — ohlašoval opatření proti nepřiměřeným sňatkům důstojníků, jimiž jest prý čest stavu důstojnického ohrožena. Jest věcí vládnoucí třídy, jak chce ztrpčovati život svým ochráncům ve vojenském kabátě. Zakazovati důstojníkům sňatky z hlediska zvláštní cti vojácké nevhodné a nepřiměřené znamená samozřejmě odkazovati je na prostituci. Ta je patrně přiměřenější vojácké cti než nějaké hloupé manželství z lásky, které později změni svou povahu nebo ukáže se omylem. To všechno chápeme velice dobře, protože známe kulturní dějiny vojácké kasty. Od starověku gloriosus miles (bojovník slávou pokrytý) byl s prostitucí jedna ruka. Nevěstky měly vždycky rády vojáky, třebaže je velmi pomlouvaly, právě z hlediska takzvané čestnosti, a měly nejednu příčinu na ně si stěžovati. Ale právě proto, že tohle víme a velmi dobře chápeme ze všech hledisek, jedno jest nám nesrozumitelné: Když celý svět odpradáвна zná mravy vojácké kasty, proč ta komická snaha o zevní dekorum ve věcech manželství. Tím se přece nikdo nedá omráčiti.

*

V 8. čísle Přítomnosti, týdeníku intelektualisticko-žurnalistických hříček, klípků a duchaplností měšťáckých, rozhovořil se pan Peroutka, mistr v tomto oboru, také o „proletářské kultuře“. Bojuje s větrnými mlýny jakýchsi filosofů proletářské kultury, s domnělým komunistickým primitivismem a s ohnivými mládenci Devětsílu. Chce pobaviti čtenáře jednak na účet něčeho, co neexistuje, jednak na účet maloměšťáků a poloměšťácků, kteří se tu a tam přiživují u marxistického komunismu, a přitom sugeruje čtenáři lahodné a utěšující mínění, že dělnická třída je k ničemu a nemůže duchem předstihnouti vládnoucí třídu, a že jí tedy nepředstihne vůbec. Slovo kultura je velmi mnohoznačné, žonglér může s ním velmi dobře pochoditi. Nemělo by pro nás smyslu s tímto žonglérstvím zápoliti a baviti se. Ale možno při této příležitosti shrnouti věc z hlediska marxistického komunismu. Kulturu můžeme rozuměti především *snahu*: snahu povznést nějaký obor práce nebo některou lidskou kolektivitu na vyšší stupeň vzdělanosti, pěstovati k lepšímu její vlastnosti a možnosti; tu my komunisté chápeme svůj úkol se zřetelem k proletariátu takto: Chceme usilovati o probuzení a prohlubování třídního vědomí námezdních otroků, v masy co možná nejširší vnášeti základní pravdy revolučního marxis-

mu a leninismu jako novou jednotnou víru sociální, starati se o to, aby ze řad dělnické třídy vycházeli řádní činovníci a odborníci praktičtí i teoretičtí, věrní věci komunistické revoluce, a vůbec povznášeti úroveň dělnické třídy, ale ekonomicky, účelně a soustavně. Naši vědomě protiliberalistickou jednostranností, tím, že hledíme obmeziti se jen na to, co je přísně účelno pro naše revoluční úkoly, že jen vzdělání a výchovu marxisticko-komunistickou považujeme za vhodnou pro proletariát a zároveň za nutný protijed proti třídní vzdělanosti měšťácké, korumpující dělníky a dělající z nich maloměšťáky, a že přímo říkáme, že v této době musí a chce míti tato naše činnost přísně třídní povahu, lišíme se od socialistů předválečných, kteří pomíchali na tomto poli liberalism se socialismem, maloměšťácké osvětářství s revolučními hesly politickými a hospodářskými. Komunistický Proletkult pak je organizací pro tento úkol a nic jiného, a tím jsme vlastně hotovi s heslem „proletářské kultury“, jehož na periférii strany ruské jako naší strany bylo tu a tam zneužito a bývá dosud k maloměšťácké činnosti kulturně reformistické. Kulturou — menší nebo větší — nazýváme však také v širokém smyslu slova každý *stupeň vzdělanosti*, jehož určitý obor nebo stav dosáhne; v tomto smyslu má svou kulturu, kulturní úroveň i dělnická třída v každé době a na každém místě. To je samozřejmá věc, i spor mohl by býti jen o to, může-li proletariát jako takový dosíci takového stupně vzdělanosti, aby jako třída ještě nevládnoucí nebo již vládnoucí vytvořil svými silami vyhraněnou a jednotnou kulturu zvláštní povahy, speciální slohotvornou kulturu proletářskou, úplný a svérázný květ své existence. Jako marxisté musíme odpověděti záporně. Proletářská kultura v tomto smyslu je nesmysl. Až se proletariát stane mocí nikoli kulturotvárnou, nýbrž i kulturotvornou, až počne kulturu nikoli přijímati zvnějška, nýbrž vytvářeti ze sebe, nebude již proletariátem, nebude to již třída námezdních otroků, nýbrž pracující živel netřídní společnosti. Filozofové proletářské kultury jsou filosofové mrtvé reakce, nikoli komunistického života. Peroutka, chtěl-li zasáhnouti vzdělávací úsilí komunistické, mířil na něco zcela jiného. — Přítomnost je ostatně jedním z mnoha revuálních časopisů nejrůznějších druhů a směrů, které se u nás právě vynořují jeden za druhým jako jepičí tah. Nicméně není to patrně zjev nahodilý. Zdá se, že značné kulturní ochromení, které postihlo český živel v tomto státě po válce a dobytí samostatnosti z převahy nacionální reakce, polevuje a že větší kritičností, vyvolanou hromadnými korupcemi, dostavuje se u našeho pokrokovějšího maloměšťáctva opět větší chuť mysliti a tvořiti. Mravní rozklad stranických živlů vládnoucích v Československu vyvolává odezvu v lepší části maloměšťáctva, kterou nemůžeme sice přeceňovati, která však nicméně

může se státi zrovna dobrou půdou pro vzrůst oněch opozičních sil, které v našem boji s buržoazií budou nám nepřímo do jisté míry nápomocny tím, že nepůjdou s naším třídním protivníkem. Ideologie, která se v těch mnoha nových revuích uplatňuje, je ovšem pro marxistu většinou přímo dětinská. — Přečteme-li si někdy mimochodem a pro zábavu nenávistné hnidopišství Vincence Červinky v Národních listech, vzpomeneme si vždy na slova jednoho našeho soudružského listu, který kdysi vyslovil mínění, že tento žurnalista, z něhož přímo kape zášť k sovětské Rusi, má velmi trpký chlebiček v Kramářově orgáně, když musí prý takto pracovati pro svého pána. Neboť toto mínění je omyl. Snad omyl z cechovní soustrasti. Vincenc Červinka nekoná jen práci nádenickou, nýbrž hýří zavidlostí celého srdce svého měšťáckého, není to pouhý žoldák reakce, nýbrž vtělená reakce sama. Tuhle (25. března) sestavil do Národních listů fejeton o Maximu Gorkém a snesl do něho kdejakou pomluvu a nenávistnou řeč, kterou o něm roztrušuje reakcionářská banda zahraničních literátů ruských jen proto, že se jako oni nepostavil přímo proti sovětům a nešel do ciziny dělat Rusku ostudu. Čteme-li takovou snůšku perfidností, snesených intelektuálními reakcionáři a šarlatány na pokrokovějšího „kolegu“, uvědomíme si jen znovu tu nepřeklenutelnou propast, která je mezi světem včerejším a zítřejším. Pan Jablonovskij například velmi domýšlivě řekl prý: „Rozhodující je, že spisovatel Gorkij byl v táboře triumfujících despotů, jejichž ruce byly pokáleny krví, zatímco svět byl by čekal od spisovatele významu Gorkého, že půjde s táborem hynoucích.“ Svět byl by čekal! Svět měšťácký snad, a ani ten nikoli celý, to čekal; ale svět lidí myslících a nemajících k dějinným událostem poměr pokřikujících uličníků, ten by byl naopak opovrhoval Gorkým, kdyby se byl dal do služeb protirevoluce a zbabělé emigrace. Táboru hynoucích budeme věru jen kopati stále hlubší hrob, aby již nemohl se vzpamatovati a otravovati zemský povrch jedy mrtvé ideologie. Gorkij nebyl nikdy bolševik, měl těžké spory se samým Leninem, jednal vždy jen jako levější intelektuál — a přece teď ta kampaň proti němu. Když nedokázali převést jej na svou stranu, tak jej špiní, a Vincenc Červinka pochutnává si na tom, až mu sliny tekou z tučných koutků. Ó, ten nejí trpký chléb, ten je od hlavy až k patě trpkou padavkou z hynoucího stromu buržoazie. — A teď si představme, že tací žurnalisté a stejní politikové, že protirevoluční Praha domýšlivých omezenců a povykujících korupčníků odvážíla se tupiti povýšeneckou řečí prostý lid podkarpatský za to, že volil komunisticky! Kdyby to nebylo tak sprosté, neubránil by se člověk křečovému smíchu. Kéž aspoň Podkarpatská Rus ubránil se této pražské „kultuře“. — Významnou výjimkou mezi novými časopisy revuálními a zábavnými je

Trn, satirický časopis studentský, opoziční, veselý, smělý, dobrý kvalitativně. Doporučujeme jej i našim soudruhům dělnickým: je psán prostě a mnoho potěší. Administrace je v Praze II, Karlovo nám. 15.

*

V úterý 15. dubna schválil koaliční stroj vládní návrh, jímž odnímají se urážky tiskové porotám a přidělují „kmetským soudům“. Zvůle několika držitelů moci byla prosazena přes odpor veliké většiny obyvatelstva v Československu. Pravíme zvůle, neboť řádění koaličních machrů podobá se stále více chlapecké nezbednosti, která musí za každou cenu provést svou. Nemůže býti ovšem sporu o tom, že tento nový příštippek tiskového zákona znamená další krok k úplné likvidaci demokratických svobod, jimiž se vládnoucí strany u nás chvástají, a další zradu Washingtonské deklarace, tj. další krok k zahalené a neupřímné diktatuře měšťáků a sociálpatriotických maloměšťáků, ale v praxi ukáže se stejně nemohoucím a zbytečným jako zákon na ochranu republiky, neschopným přežítí své původce, pouhou kulturní ostudou, dokazující, že vládnoucí český živel v tomto státě nezhostí se již policajtského ducha, jež již v devadesátých letech charakterizoval tak dobře Machar ve svém dopise A. P. Veselému. Všecky reakční zákony a skutky koalice ve skutečnosti znamenají však bankrot liberálních a pokrokových teorií a hesel, ze kterých měšťácká demokracie dosud žije před masami, ideový bankrot vládnoucí třídy, která může svou moc udržeti si ještě na nějakou dobu jen fašismem, diktaturou bez kořenů, musí však po bankrotu ideovém zbankrotovati také mocensky, poněvadž její ideový bankrot neznamena nic jiného než ortel vyneseny nad ní vývojem výrobních sil. Přitom však odhlasované paragrafy tiskové dokazují, jak malicherná je naše koalice ve výběru svých prostředků, chlapecká právě, mstivá a maloměstská. Československá Sbirka zákonů rozmnožena byla právě o kus papíru k větší cti a slávě pánů Bechyně a Stříbrného, ale k malé cti národa. — 16. dubna bylo osmdesát let velikému romanopisci francouzskému Anatolu Franceovi, typickému intelektuálu moderní doby. Jeho skvělé dílo charakterizuje neobyčejně poučeného a smělého ducha, který není lhostejný ani k revolučním otázkám doby, v nichž zaujímá vždy stanovisko nebojácné, nikterak se neštítě hoditi celý svůj význam na vášku ve prospěch pokroku. Jinak však představuje A. France ducha eklektického, který si vybírá ze všeho jen to nejlepší, a do jisté míry i pesimistického, který nemůže se plně nadchnouti některou myšlenkou a pro ni se cele obětovati. Přesto, že jsme jej v předchozí době viděli často po našem boku ve velikých soudobých bojích sociálních,

bylo by omylem nazývati jej komunistou; nauka a víra marxistického komunismu není z jeho duševního světa, prosyceného intelektuálností buržoazní kultury a civilizace. U nás překládán byl A. France již v letech devadesátých a jest stále hojně čten; maloměšťácký charakter naší literatury nemohl však ani trochu změnit: jeho hloubka, smělost a vážnost zůstaly cizí i literatuře, která u nás je tvořena pro mezinárodní uznání, ale nesnaží se vyrůst nad pouhé zábavné hříčky. — 19. dubna bylo tomu sto let, co zemřel v Řecku vášnivý básník pokrytecké Anglie lord Byron, vedle Jindřicha Heina nejmilovanější a nenáviděnější básník romantický, jehož život byl silnější a mohutnější básní než cokoliv z toho, co napsal a co mělo často veliký vliv literární (u nás na K. H. Máchu a generaci hálkovskou). Dnes poezie Byronova, epická stejně jako lyrická, jest již málo čtena a přes svou opozičnost byla by málo chápána i kruhy radikálními. Zato o jeho životě mnoho se badá a píše, zejména v jeho vlasti, a záhada jeho života dráždí lidskou zvědavost tím více, že vlastní životopis básníkův byl brzy po jeho smrti spálen jeho nakladatelem, aby „veřejnost“ nebyla pohoršena. Jsa z rodiny velmi staré a dobrodružné, měl srdce zhýčkané a divoké, nikdy neukojené, procestoval Jih a Východ, zažil mnohá dobrodružství milostná, až konečně odešel do Řecka pomáhat odbojným Řekům. Měl sympatie ke klasickému starověku, ale zároveň i výbušný, opoziční smysl pro přítomnost a musil se často vymluviti na úkor umělecké formy. Jeho nejlepším dílem básnickým je nedokončený veršovaný román Don Juan, v němž síla jeho vášnivé povahy projevuje se nejlépe. Byron nepsal nic pro své potěšení, nýbrž všecko z vášně a touhy burcovat veřejnost. — Před dvěma sty lety narodil se otec moderní filosofie idealistické Immanuel Kant (22. dubna 1724). Hledal v takzvané nadsmyslové oblasti důvod smyslové skutečnosti a chtěl vybudovati mravní podklad pro lidské skutky nezávislý na přírodních zákonech. Jeho vliv na filosofii byl ohromný, ale z našeho hlediska reakční; jeho škola je dnes útočištěm duchů zpátečnických a neplodných. — Denní listy přinášejí ustavičné nové doklady rostoucího vlivu katolického klerikalismu, ovoce to koaliční politiky. Havlíčkovský liberalism je u nás v šestém roce republikánské samostatnosti konfiskován a pronásledován. To však není jen vina koaliční politiky, nýbrž i důsledek bezpáteřnosti českých liberálů a rádobysocialistů, jejichž husitská a havlíčkovská hesla ukázala se v republice prázdnými slovy. Za Rakouska vymlouvali se na možnost perzekuce bezkonfesijních a protináboženských živelů, po 28. říjnu odkládali tak dlouho „zúčtování s Římem“, až máme perzekuci novou. Ale poučná je věc především pro „volnomyšlenkáře“ a „bezvěrce“ všech směrů a stran. Po tolika letech propagandy rovná se skutečný výsledek jejich agitace

nule. Jsme přes jejich úsilí zase tam, kde jsme byli. Jejich rozvětvená organizace a jednostranná propaganda nedovedly a nemohly v danou chvíli zastaviti vliv klerikálů. Nedovedly „husitský národ“ sraziti v jeden šik proti útoku Říma. Jsou sektou bez mocenského významu. Je už dnes samozřejmo, že také o tomto boji rozhodnuto bude až v poslední bitvě proletariátu s buržoazií, a že tudíž veškerá naše pozornost a činnost má usilovati o stále větší propagandu komunistickou, speciálně pak o šíření revolučního marxismu, v němž otázka náboženství a klerikalismu je vyřízena z vyššího, jednotného hlediska. — Lidové noviny uspořádaly před velikonoce anketu na otázku Proč mám rád své povolání? a teď výsledek uveřejňují. Běží jim ovšem o reklamní kousek žurnalistický — ale volba otázky prozrazuje dobromyslný úmysl měšťácký; jak by vládnoucí třída a ti její „nadtřídní“ intelektuálkové byli rádi, kdyby „v dnešním věku nespokojenosti“ zapomínali lidé pro samou lásku k svému povolání na třídní rozpory a třídní boj. Proto dostal první cenu dělník z přádelny, který si libuje, že je celý den na nohou, a přesto večer čilý a zdravý a má svou mašinu tak rád, že když „nedávno náš pan šéf pustil přádelnu na dvě směny“, nejraději dělal by obě směny sám... Safraporte, kdyby tací byli všickni dělníci, byla by sociální otázka ihned rozřešena a zlaté časy pánů Franců vrátily by se i ve dvacátém věku! Redakce Lidových novin má zvláštní radost z „vysoké intelektuální úrovně našeho lidu“, tj. svých čtenářů, kteří sedli na lep. Svatá prostoto! mohli bychom říci, kdyby to nebyla jen nechutná komedie.

*

V neděli 4. května ztratila mladá literatura opoziční a komunistická třetího vynikajícího a mnoho slibujícího příslušníka: po satiriku Jiřím Haussmannovi, po nejsilnějším talentu básnickém Jiřím Wolkrovi opustil nás Jaroslav Hůlka, pětadvacetiletý prozaik, upřímně a skromně oddaný věci proletariátu. Hůlka přišel jako první mladý povídkář úplně proletářsky orientovaný, s prostou srozumitelností píšící, soucitně zahloubaný do proletářské bídy dělníků, žebráků, nevěstek, čeledínů a sirotek. S láskou a houževnatostí zápasil tvárně se svým materiálem, překonává jistou suchost slohovou, aby se zmocnil výrazu opravdu uměleckého. Smrt překazila jeho snahu na polovině cesty a právě tak jako jeho předchůdcům ve smrti nedala mu dorůst a vydati nejlepší ovoce. První kniha jeho povídek Prokletí lidé vyšla v nakladatelství naší strany, druhá jeho kniha, trojdílný Vrah, vyšla ve Svobodově nakladatelství v Nuslích. Z jeho pozůstalosti vyjdou patrně ještě dva svazky: román Srdce města a další sbírka povídek. Tyto těžké ztráty mladé literatury proletářsky orientované měly by

věru pohnouti zbývajících mladé spisovatele komunistické, aby zanechali chvilkových teoretických a literátských rozmarů a pokračovali po svém ve šlépějích mrtvých druhů. Vždyť literatura proletářsky a komunisticky orientovaná, která tak slibně u nás počala, jest jediná, která může v dnešní době ještě jakžtakž plodně žít, a právě určitá životní radost, snažící se překonati sociální sentimentalitu na prospěch mužnějšího a výbojnějšího citění, která zdá se tu a tam klíčiti mezi našimi mladými, byla by užitečným prvkem pro obrození literárního umění, které chce tak nebo onak posloužiti rodícímu se světu. — Po literární vojně o bývalé pseudonymy spisovatele F. X. Šaldy, která skončila celkem vítězstvím nemalicherného názoru, má naše veřejnost novou aféru morální, více politickou sice než kulturní, ale v jistém smyslu kulturní také. Běží o peněžní dary, které přijímala Tribuna, deník založený kdysi českými židy a povážlivě pasivní, a které jsou považovány za korupci „žurnalistického svědomí“. Je ovšem vždycky dobře, ví-li široká veřejnost, zejména dělný lid, kdo financuje ten nebo onen časopis, a pamatuje-li si to dobře. V tomto směru je aféra Tribuny zcela užitečná věc. Ale „žurnalistické svědomí“ mohlo by přitom zůstati věru stranou, aby se nebudila iluze o dnešních žurnalistech, jako by to mohli býti v dnešní etapě kapitalistického vývoje hrdinové svědomí podle vzorů z idylických ještě dob, kdy žurnalista znamenal apoštola. Tento vymírající druh možno najíti ještě tu a tam mezi bojovníky za ideu, kteří propůjčují svou sílu časopisu, aby mohli hájiti určité nezištné myšlenky, ale pravý žurnalista dnešní doby, námezdný dělník v kapitalistickém světě, jsa všude a denně stavěn do situace, která se podobá situaci komunisty pracujícího v arzenálu imperialistického státu, i když měl „svědomí“, ztratil je nutně denním otupováním ve službách nesvědomitých zájmů, pomalu a bezděčně stává se lokajem svých chlebohárců v tolika případech, že nakonec nemá ani síly, ani možnosti vzbouřiti se, když okovy zařezávají se mu do masa opravdu bolestně. Dnešní časopisy, zejména veliké deníky a jejich různé večerní a venkovské odnože a vyjímajíc listy revolučního proletariátu, nevznikají z „duchovní“ potřeby, nýbrž aby hájily materiální zájmy různých skupin společenských, které jsou v rozporu se skutečnými hospodářskými potřebami společnosti i s pravdou, spravedlností a pokrokem, pročez zájem těchto zájmů vyžaduje, aby se lhalo, překrucovalo a falšovalo, k čemuž je především povolán žurnalista. V podrobnějším psychologickém osvětlení objevil by se nám průměrný dnešní žurnalista ostatně jako člověk zcela všední a konvenční, jehož myšlení není tak vyhraněno, aby v případě potřeby s lehkým srdcem „nepřesedlal“. Sledujeme-li pozorněji domácí žurnalistiku, vidíme, že ji pravidelně dělají lidé myšlenkami, city, morál-

kou a vkusem zcela přizpůsobení od přírody nebo ze řemesla „veřejnému mínění“ čili předsudkům a konvencím maloměstského světa. U takových lidí je „svědomí“ věc velmi neurčitá. O nějakém „žurnalistickém svědomí“ bude možno povšechně zase mluvit až v budoucí beztržní společnosti, kdy nebude již časopisů založených k tomu účelu, aby falšovaly skutečnost ve prospěch reakce a vykořisťování.

*

Úplatkářská korupce jest jeden nástroj a důsledek kapitalistického vykořisťování. Nesmyslní jsou ti, kdož chtějí od zkaženého stromu zdravé ovoce. Kapitalistických zisků nelze uskutečňovati bez ustavičného a soustavného porušování oněch mravních pravidel, která měšťácká společnost z tradice a spekulace s hloupostí vykořisťovaných zařazuje do svých katechismů a čítanek. Jsou pro plebs, která dosud věří různým historickým hasťošům, nejsou pro pány prosté pověr. Aktivní kapitalista ví, že nikdo v jeho obchodech nepředpokládá nezištnost; potřebuje-li nějaké službičky, zaplatí. K čemu by existovalo v obchodním a průmyslovém životě pěkné slovo provize, které je tak široké. Když pisatel těchto řádek kdysi jako redaktor obrázkového časopisu přišel k reprodukční firmě a stěžoval si na špatnou jakost štočků, byla mu při odchodu rychle nadhozena otázka provize. Tak se to dělá. Lidé, mnoho lidí přizívuje se na kapitalistických ziscích a dobře, a ovšem vždycky na útraty někoho třetího, poněvadž rozhodující kapitalista svůj zisk musí dostati neztenčený. Veřejný povyk se strhne tehdy, má-li provize povahu zřejmého úplatku a je-li tím třetím stát nebo nějaká všennárodní instituce atd. Nuže, změřte výhody, které plynou lidem z toho, mají-li peníze, povšimněte si, jaké tisíce poletují při těch dnešních aférách, tisíce a statisíce na dosah chytré ruky, — a teď si představte člověka, který má stále finanční nesnáze, pohybuje se v takzvané lepší společnosti, má styky a ambice, a náhle vidí, že pečený holub, více než to, pěkný šek nebo hned obálka naditá tisícovkami poletují kolem — jen ruku vztáhnout! Člověk, který ruky nevztáhne, který odolá, je v dnešní společnosti hrdina svého druhu. A budme ujištěni, že přes fingované nebo i upřímné rozhořčení tolika lidí a časopisů nad aktivními i pasívními účastníky úplatkářství je takových hrdinů dnes velmi málo. *Jaroslav Kvapil*, hlavní strůjce známého spisovatelského manifestu, člen takzvané mafie, bývalý vysoký úředník ministerský, šéf závažné činohry, nepatří tedy mezi ně. Jaroslav Kvapil nebyl nikdy hrdina. Toť vše. Pro měšťáckou společnost českou je to snad velmi nepříjemné, že jeho případ ukazuje, jak hluboko jdou důsledky honby za penězi, organizované kapitalistickým

systémem, jak málo má hrdinů a „idealistů“ nejen podle jména. Měšťácká společnost má přece své básníky a kulturní veličiny především pro ozdobu, tito představitelé její kultury mají mít „čisté ruce“, aby tam, kde se obchoduje a politizuje, mohly být ruce tím špinavější. Ale pro nás je to jen malý vedlejší důsledek: za sedmnáct nebo třicet pět tisíc prodat jedno seznámení Petra s Pavlem, to je pro spisovatele českých maloměšťáků aspoň důkaz, že jeho národ se povznáší k vyšší úrovni světové a probírá se z těsných poměrů, a že tudíž také pro českého spisovatele nastane již brzy doba, kdy povede život podobný životu oněch měšťáckých veličin literárních a uměleckých, které nás zde tu a tam navštěvují s mnoha kufry a hodnotami, s vavřínem a plnou tobolekou. — V pražském Rudolfinu otevřena byla výstava kreseb soudruha *Jiřího Grosze*, největšího soudobého kreslíře německého. Grosz vlastními zkušenostmi bystrého pozorovatele přišel k přesvědčení, že ani dobří malíři nemají práva na hloupost ve věcech sociálních a politických, že také oni mohou být uvědomělými revolucionáři. Počal nejprve s nenávistí kreslit předválečná „lidská prasata“, která hledí ukájet jen hlad po potravě a nasycení pohlavním, aniž mají dále smysl pro něco jiného vedle boje o majetek. Ve válce poznal druhy stejně nenávidějící, počal kreslit také pro povbuzení druhých, nejen pro vlastní radost. Chtěl jít ve šlépějích velkých kreslířů „tendenčních“, Hogartha, Goyi, Daumiera. Revoluce naučila jej, aby nikoli nenáviděl lidi napořád, nýbrž bojoval především proti špatným institucím a držitelům moci, kteří tyto instituce brání. Grosz je kreslíř osvícený soudobými vymoženostmi tvárnými, jeho tužka i pero jsou úžasné jemné a pronikavé, jsou nástrojem zdrcující kritiky sociální. Doporučujeme tuto výstavu všem soudruhům, kteří v těchto dnech do Prahy přijdou.

*

Komunistický plakát a československý Kocourkov mohl by být název objemné brožury dokumentu, v němž by měly být sneseny texty všech venkovských zákazů našich plakátů a poznámky koaličního tisku. Důvody venkovských i pražských byrokratů jsou věru ke cti koaliční reakci; smutnější je, že se nevyskytli pokrokoví lidé, kteří by protestovali také z jiného než komunistického hlediska. Svým stanoviskem k plakátové propagandě patří Československo k nejreakčnějším zemím, a člověku je opravdu stydno, že je počítán k národu, který koaliční řádění tak tupě snáší. V téže Praze, kde stále větší oblibě, návštěvě a reklamě těší se různé „revue“, které v arénách nACPávají publikum nechutnými nahotinkami, jejichž účelem je toliko lechtati, zakazováno je umělecké dílo, jehož autor domníval se prá-

vem, že se nesmí snížit k nějakým násilným plavkám nebo jiným pokryteckým opatřením, aby pro pitomce zahalil přirozené zakončení mužského trupu. Plakát soudruha Maška má ovšem všechny vlastnosti dobrého plakátu, třebaže bylo umělci pracovati jen s malými prostředky a nakvap, — a proto je opravdu působivý, křičí lidem do svědomí. Ale toho právě nemůže potřebovati koalice. S tím pak jde ruku v ruce mravní pokrytectví, odpor proti nahotě, který byl vždy největší v dobách nejreakčnějších a nejzvrhlejších. Nevládnou nám poctiví, proto se bojí mužných projevů; nevládnou nám čistí, proto ten jejich strach o morálku. Československá byrokracie ukázala se zase jednou hodnou svých chleboďarců. — Dnes je snad již každému známo a jasno, že *prof. Em. Rádl* je ztracen pro pokrok v Československu. Už je schopen jen navařiti trochu sladké náboženské kašičky pro bezzubá československá nemluvněta. Ale dospěje patrně ještě k horším koncům. V Modráčkově Nové svobodě vystoupil například pohostinsky s touto lokálkou: „Svoboda? — Vyjeli jsme si na vycházku do příjemné naší krajiny; voda a lesy a louky se střídaly sice bez romantiky, ale také bez velikých požadavků na turistickou otužilost. Narazíme na skauty — takzvané. Asi tři hoši mají postaven v houští na kraji lesa stan a asi o padesát kroků od něho druhý stan asi tři děvčata. Hoch sedí v plavkách na břehu řeky a po každé straně sedí děvče a poslouchají ho, jak hraje na harmoniku. Hle svoboda, příroda, koedukace. . . Můj společník, starší pán, neví, co má říci; nerad by se prohřešil proti ‚pokrokovosti‘, rád by pochopil, že tento tábor zde jest moderní, svobodomyšlný, snad dokonce výchovný, ale jeho mysl se vzpírá. Kolik takových starých pánů chodí po vlastech českých, zmatených novodobou ‚pokrokovostí‘ a netroufajících si říci nahlas to, co cítí, že tato pokrokovost, tato svoboda, tato koedukace jest neplecha! Většina našich lidí jest tak zastrašena naší liberalizující žurnalistikou, tak se bojí dotknouti se ‚práv mládí‘, tak má strach zdáti se zaostalými, že raději zapřou svoji přirozenost, než by se ozvali. Nuže, nechci patřiti k nim a pravím, že takové táboření děvčat s hochy jest neplecha, a jest ku podivu, jak to mohou rodiče dětem dovolit. Trvám, že bychom se neměli ostýchat a veřejně protestovat. . .“ — (V dalším dokazuje pan profesor, že k „pravému“ skautingu je dívkám třeba gardedámy.) Tedy hoch sedí v plavkách na břehu řeky a po každé straně sedí děvče a poslouchají ho, jak hraje na harmoniku, — to je tedy neplecha podle realisticko-profesorského názoru. Leda v tom, pane, že jejich mladá těla, kterým ten váš pánbu dal sexuální znaky a ústrojí, jsou znešvařena pro hloupost lidskou plavkami. Anebo snad tou neplechou je harmonika, a ti mladí lidé měli si s sebou vzíti filharmonický orchestr nebo České kvarteto? Divné jsou cesty malo-

měšťáckého rozumu. Ale od profesora, který se plete jako umravňovatel do sexuálního problému, který dokonce platí za veličinu Hradem chráněnou, mohli bychom chtít snad, aby znal výsledky moderního sexuálního badání, opřené o biologii, srovnávací národopis, kulturní historii, sociologii, a svému moralismu, prýstícímu z maloměšťácké ideologie a z náboženských předsudků, dal aspoň méně směšnou formou. Doporučujeme panu profesorovi Müller-Lyera, Reitzensteina, Blocha a podobné neodvislé badatele, kteří by jej mohli vyvést z jeho morálního omylu — ač je patrně již pozdě — a vštípit mu jednu velmi důležitou pravdu, že totiž *sexuální neplecha, tj. především prostituce nejšpinavějšího druhu, ve všech směrech pronikající společnost, jest nezbytným rubem sociálního pořádku soukromovlastnického, který překáží volnému pohlavnímu styku mládeže a vynucuje u dospělých strohou monogamii*. To ovšem říkáme panu profesorovi jen v domněnce, že na onom nešťastném břehu říčním viděl a ve své realistické cudnosti čtenářům zatajil něco sexuálnějšího, než jest sezení na břehu ve třech a naslouchání harmonice. Jaké štěstí pro vývoj lidského rodu k uvědomění a zdravým řádům, že tam, kde se sejdou mladí lidé, „čert nikdy nespí“ a profesoři mohou jen hubovati čili že silná sexualita je pomocníkem lidstva proti reakci, jež v zájmu pořádku potřebného vládnoucím tak ráda na jedné straně vykleštuje a na druhé straně organizuje „nutné zlo“. — A když jsme u pohlavního života mladých lidí: V Přítomnosti uveřejňuje již po delší dobu Fr. Kocourek všelijaký materiál pod titulem *Studenti a studentky, jací vlastně jsou*. Pokud běželo v těchto článcích o sexuální život studentské mládeže, sluší litovati, že získaný materiál nebyl předán některému serióznímu odborníkovi, který pracuje v takzvané Sexualwissenschaft (je tuším u nás dobrý pracovník takový na německé universitě), a že tu dělá neodbornýma rukama novinářskou senzaci maloměšťák maloměšťákům. Takové neomalené ruce otázce neprospějí a se zřetelem ke studentstvu je to v této diletantské formě jen beztaktnost. — Kromě odhalení o hrdinosti domácích „tvůrců republiky“ rozvířila veřejnost také *aféra kočičí*. V kterémsi městě objevila se kočičí vzteklina a obec dala hromadně odpravit všechny kočky. Stalo se to způsobem dosti „humánním“, ale značná část československého obyvatelstva, která o tom četla nebo se doslechla, byla pobouřena, neboť mnozí a mnozí ve všech končinách zalekli se osudu svých čtyřnohých miláčků, který neočekávaně může kdekoli jejich život ohrozit. Rozumí se, že vznikly ihned dva tábory, jedni proti takové hromadné popravě zvířat, druzí proti sentimentálnímu pojetí věci. Jedni i druzí samozřejmě přestřelovali a věc nestála by za zmínku, kdyby tu nebylo jakési kulturní jádro, nezasluhující opominutí. Svolali-li naši oficiálně organizovaní ochránci

zvířat protestní schůzi rozhořčenými plakáty (dr. Lub. Jeřábekovi sluší ovšem ochrana zvířat mnohem lépe než ochrana památek a Pavla Moudrá nesmí ovšem chyběti při žádné sentimentální hlouposti), přibравše si k tomu dokonce jakési cizí kapacity, byla to jistě nechutnost ve dnech, kdy lidstvo vzpomínalo desátého výročí propuknutí světového vraždění lidí pro zájmy imperialistické. Ale opačnému táboru třeba připomenouti, že při hromadném a slepém usmrcování zvířat nejde tak o zvířata jako o lidi. Naši bližní, kteří pro samé ambice politické, společenské atd. nemají kdy k vnitřnějšímu životu a nevědí, čím může býti zvíře člověku, nejsou na světě jediní a život není také jen pro ně. Mnoha jiným lidem však prostým i kultivovaným poskytuje oddané domácí zvíře často tolik laskavých a utěšujících chvil, že takový občan nebo občanka mají právo žádati, aby nebyli o takového přátelského tvora bez potřeby olupováni. Vždyť v dnešní době člověk člověku zřídka nahradí takovou „němou tvář“. Vzteklna je jistě strašlivé nebezpečí a energické zákroky jsou tu jistě místny. Běží jen o to, aby při takových zákrocích vzat byl zřetel aspoň na zvířata, která s nakaženými nemohla přijíti do styku. Při dobré vůli a zřeteli k lidem našla by se správná cesta.

*

Ústecký dělnický svaz tělocvičný a sportovní konal v Karlových Varech svazovou slavnost, které zúčastnily se skutečně masy dělnictva, asi 60 000 proletářů, jako doklad hlubokých kořenů sportovníctví v dnešním dělnictvu. Z hlediska politického utrpěla tu velkou porážku sociální demokracie, která se snaží dokázati, že v západních Čechách komunistické hnutí neexistuje. Slavnost neobešla se bez konfliktů. Ihned po slavnosti dala sociální demokracie najevo, že chce dělnický sportovní svaz německý rozbít a komunisty ze všech kulturních organizací dělnických vyloučiti. Mezinárodní ráz karlovarské slavnosti zachránili toliko komunisté: ani česká sociální demokracie se na slavnosti neobjevila. — Koncem července „rozpuštěna“ byla pražskou policií Kostufra, tj. Komunistická frakce studentská. Studenti učinili k proletářské veřejnosti tento významný projev protestní: „Komunističtí studenti konstatují, že akce policie, jejímž výsledkem bylo „zastavení“ činnosti Kostufry, jest jeden článek řetězu soustavného pronásledování a potlačování komunistického hnutí měšťáckým státem a jeho orgány. Pronásledování komunistických studentů při úplném nedbání všech základů demokracie, propagované měšťáckými a sociálpatriotickými stranami, musí poučiti proletářskou veřejnost studentskou, že její požadavky mohou býti uskutečněny jen bezohledným bojem proti buržoazii na straně dělnictva. Kostufra byla

rozpuštěna na základě spolkového zákona, jelikož prý nevyhověla zákonným ustanovením o spolkové činnosti. Policie a ti, kteří ji k tomu pověřili, jsou si vědomi, že toto odůvodnění slouží jen za záminku, aby bylo zabráněno další výchovné práci komunistických studentů v masách studentstva proletářského. Studenti, členové komunistické strany, prohlašují, že žádná perzekuce nemůže jim zabrániti ve vykonávání jejich proletářských povinností a že toto pronásledování bude jen novou vzpruhou k dalšímu boji...“ — *Hrubost a nízká úroveň* nejví se v jádře drsnými slovy, nýbrž nízkým smýšlením, lživostí, pomlouvačností, švindlováním. Řeknu-li někomu Vole! nebo Ničemo!, může to býti za určitých okolností projev spravedlivého rozhořčení a smyslu pro jistou čistotu veřejných bojů mnohem spíše než líbezná a lstivá řeč výrazů uhlazených, přes jemnou formu sledující velmi nečestný cíl. Nejeden prozíravý a zkušený čtenář Večera, Národní demokracie, Večerníku Práva lidu atd., když si přečte některou zřejmou perfidii tohoto tisku na účet revolučního světa socialistického, odplivne si a svoje nejpoctivější mínění vyjádří šťavnatou nadávkou, vedle všech těch ničemností vědomých a chtěných nejvýše ušlechtilou. Setká-li se člověk s takovým měšťáckým nebo sociálpatriotickým žurnalistou či politikem, může se ovšem podiviti uhlazenosti a laskavé zdvořilosti lidí, kteří sotva sednou k psacímu stolu, lhou, pomlouvají, vyrábějí potupné zprávy a švindlují jako nejubožejší spodina, prošlá všemi kriminály. Jak směšné, stěžuje-li si tento tisk na úroveň naší žurnalistiky, protože se tu a tam objeví v ní hrubě upřímné slovo, zapomínaje, že je to právě on sám, že jsou to salónní páni šmokové, kteří činí z českého tisku lidového stoku, k jejímuž odsouzení není žádné slovo dosti silné! — Opožděně zaznamenáváme, že 4. června zemřel v rakouském sanatoriu plicní chorobou mladší moderní povídkář německý *Franz Kafka*. Byl to jemný duch, hluboce vidoucí do organismu dnešní nespravedlivé společnosti, milující vykořisťované a nemilosrdně tepající bohatce formou velmi složitou, ale i dojímavou. Na jeho povídku „Topič“ mohou si vzpomenouti soudružští čtenáři bývalého Června jistě jen s úctou. — K polemice s kterýmsi národně demokratickým doktorem napsal soudruh dr. Ladislav Görlich do Rudého práva (č. 197) článek *Sověty a hygiena*. Článek končí těmito důkladnými slovy: „Je rozdíl mezi kulturou a kulturou. Přepychová lázeňská místa, kde boháči vystavují na odiv toalety svých žen, herny, bankety a hýření, jsou koneckonců také dokladem kultury. V Rusku ovšem nevidí v této naší kultuře vymoženost ani sociální, ani hygienickou. Posílá-li však ruský stát desetitisíce dělníků nemocných či znavených prací do postátněných lázní, dal-li k dispozici zkonfiskované zámky a vily pracujícímu lidu jako domy oddechu, nadělal-li

z nich dětských domů a kolonií, vidím v tom obrovskou hygienickou vymoženost. Měl jsem teď po dva týdny příležitost pomáhat českému venkovskému churavému lékaři v jeho praxi; viděl jsem zblízka tu naši sociální hygienu. . . Hrůzy pastoušek a venkovských chudobinců kazily by náladu společenské smetánce. . . trpícímu lidu je třeba něčím osladit bídu, kterou pánové odstraniti nechtějí a nedovedou. Lže se tedy primitivně o Rusku, očerňuje se dělnický stát, aby pracující lid ztratil rostoucí chuť převzít vládu do svých rukou a zúčtovat s pijavicemi. Ale lidu falešné sladidlo nechutná ani ho nezmate.“ — Vtíravý F. S. Frabša, když to nešlo jinak, dostal se do *správy Národního divadla* aspoň jako jeden ze tří koaličních radů, rozumějících divadelnímu umění a potřebám hlavního divadla jako koza petrželi. To je nový doklad pro korupční povahu koaliční politiky a stále hlouběji jdoucí reakci. Zbídačení kulturního života československého, aspoň jeho oficiální části, vzrůstá jejich vlivem denně. Bývalá česká pokrokovost, narazivši na měšťáckou státotvornost a koaliční vřed, odprýskla jako laciný polev emailový a rez zpátečnictví zažírání se bez překážky do těla širokých vrstev, které jsou dosud ve vleku maloměšťácké ideologie. Národní divadlo — možná bez boje — propadne teď vlivům pano-vačné obmezenosti a výdělkářským snahám: bude dobře kontrolovati postup této zkázy. a varovati včas dělný lid před ústavem pro ohlu-pování širokých vrstev. Nic jiného nemůže vzniknouti z činnosti koaliční intendantury. — Na den 28. září připadá 60. výročí založení *První internacionály*. Komunistická internacionála a její sekce použijí tohoto jubilea k propagační kampani, která má v něm neobyčejně vhodný podklad pro propagační vyličení osudů veliké myšlenky za-kladatelů mezinárodního sdružení dělnického. Také naše KSČ pro-vede ve dnech 27. a 28. září rozsáhlou vnitřní akci propagační a zdů-razní především ohromný dosah mezinárodní solidarity proletářské, nezbytnost zájmu o studium marxismu a leninismu, jakož i naléhavost zbolševičtění strany. Ocenění významu Internacionál podá v příštím čísle naší revue dr. A. Pollak.

prof. emeritálního předsedou

ANTONÍNE ŠVEHLOVI

*předsedou Republikánské strany zemědělské a maloroľnícké lidu,
vlastním jménem*

Občane,

na sjednání své strany ukončil jsem podle Věnkova (jehož osobního orgánu) svůj zahajovací projev těmito věty:

„První člověk, který státní náslavnost této země, byl zemědělec a bude to zane zemědělec, který bude politickým lídrem.“

Tato věta říká úplně nepravdu, bježe to ovšem nepravdou antropologii a etnografii, je to nejen parťá bráze demagogická z volební arzenály, ale také nepravda urážlivá pro vzdělanost část obyvatelstva v Československu, pro kterou byla Vámi přece také řečena. Neboť co si můžete mysliti o lidech, kteří nčt vřítate lehkomyšlné věty, o jejíž věcné neplatnosti je přesvědčen dnes každý muž?

Občane,

zaujal se známými slovy, která hlásí „jakýž vřt“ ve slavnostním prohlášení politika v době volební.

Ale výrok Váš nepadá z úst nějakého žoka z koalčního večerníku ani z úst obvyklého poslance koalčního, který za svou mluvu jen povinen ohlíati okřazy a bannovní bí v ústní své strany a vládnoucí třídy. Jste nejen předsedou agrární strany, jejím hlavním vůdcem a programovým mluvčím, od něhož mluví každý, aby znal svoje původ a vývoj českého zemědělství, jte nejen nejplodnějším vnitřněpolitickým diplomatem, vývoce uznávaným vládními kruhy politickými, a tudíž i odpovědným za každé slovo, které jte i ministerkým předsedou Československa, jakož v ústí nejvyšším politickým úředníkem po prezidentovi v době volební, i před poslouchavým agrárním mají být slova z takových úst očištěna a věcně naprosto nepřičiněna ke hrubé obecným pravdám čínským. Kam jte to vřítí úroveň politického a kulturního života v Českos-